

Ivan Grubišić

Solinski Šperci

Ivan Grubišić
HR, 21210 Solin
Kralja Zvonimira 16 A

Proučen je vranjički rod Pletikosić. Prvi je put spomenut godine 1655. Od godine 1738. ima nadimak Pare, koji je poslije prihvaćen kao prezime. Od godine 1819. ima nadimak Šperac, koji je poslije prihvaćen kao prezime. Rod je bio nastanjen u Vranjicu, Solinu i Splitu. U Vranjicu i Solinu više ne postoji, a u Splitu je sada zadnji muški potomak, rođen godine 1958.

Ključne riječi: Vranjic, Solin, Split, rod Šperac (prije Pletikosić i Pare)

UDK: 929.5 ŠPE

Izvorni znanstveni članak
Primitljeno: 10. srpnja 2009.

Dosadašnja su proučavanja povijesti Solina od sedamnaestoga do dvadesetoga stoljeća zaobišla mnoge rodove, iako je svaki od njih bio važan po udjelu svojih članova u ukupnoj povijesti mjesta. To dokazuje i rod Pletikosića, koji je počeo isticati nadimke Pare (21. kolovoza 1738.) i Suđa (2. ožujka 1749.), a Pare su istakle nadimak Šperac (8. kolovoza 1819.). Samo su tri proučavatelja uvrstila taj rod u svoja djela. Lovre Katić piše veoma kratko o rodu: »Pletikosići su se rascijepili na Pare i Suđe, a Pare su postali Šperci.«¹ Opširnije piše o građevinama. Najprije o imenu mjesta koje potvrđuje nekadašnju kuću: »sve do najnovijeg doba u Vranjicu se znalo za Parinu zidinu.«² Potom opširnije piše o kući u Solinu: »Još su se sačuvali dvori (...) Pletikosić-Pare (...). U današnjem centru je mali dvor Pletikosić-Pare, ali dobro utvrđen i okićen ukusnim rimskim arhitektonskim fragmentima.«³ (...) Mali Pletikosića dvor u centru najmlađi je i nije onako utvrđen kao drugi, ali je vrlo prijatan. Stube i balatura i vrata na ulazu u kuću urešeni su vrlo lijepom korničom s jedne rimske zgrade. Ornament je vrlo profilirana lozica s ptičicama među liščem. (...) Po vremenu je još mlađi Pletikosić Parin dvor. To se opaža već i po načinu gradnje. Tri starija dvora

prostije su građena, s više malte i nedotjeranim fugama (...), dok ova dva novija imaju pravilno potegnute fuge, kamenje lijepo tesano, a ne pokupljeno po ruševinama.⁴ (...) Vrlo je lijepa bila altana, u Solinu su govorili lantana, Jablana Grubića i Šperčeva. Altane su otvorene prema jugu i zapadu s velikim lukovima. I one imaju kamen sto i oko njega krevete pa u zidu ponare za bukare. U njima su putnici opočivali za ružna vremena i bure. Koliko je duga kuća, toliko je i altana pa ima izgled terase pred kućom s lijepim kamenim prsobranom. Šperčeva na prsobranu još i danas nosi dva Hermesa, koji sliče Janusovim glavama, a nekoji ih smatraju, no bez temelja, portretima Dioklecijana i njegovih suvladara.«⁵ Suprotno od Katićeva neprihvaćanja portreta, godine je 1931. pokazan prvi put,⁶ a vrijedi i do danas zaključak: »Najbolje sačuvane skulpture tetrahera iz naših krajeva jesu dvije herme, svaka s dvije glave spojene zatiljkom, iz Salone.«⁷ Koncem ljeta 1994. izvorni su kipovi preneseni u splitski Arheološki muzej, jer su davno bili kupljeni,⁸ a Grad Solin platio je Muzeju izradu kopija koje su u travnju ili svibnju 1995. postavljene na mjesto izvornih kipova.⁹ Katić prepričava boravak saskoga kralja Friedricha Augusta Drugoga u Solinu, na

1 L. Katić 1953, str. 91.

2 L. Katić 1953, str. 92.

3 L. Katić 1955, str. 94.

4 L. Katić 1955, str. 86-87.

5 L. Katić 1955, str. 89-90.

6 H. P. L'Orange 1931, str. 29, tb. 2, foto 3, 4, 6.

7 N. Cambi 2000, str. 82, tb. 174, 175; kat. br. 131, 132.

8 Kataloški brojevi 38341 i 38342; kopije je izradio Ivo Donelli.

9 M. Matijević 1995; fotografija: Mla Mikelić.

temelju njemačkoga prijevoda izvornoga talijanskoga putopisa.¹⁰ Marko Matijević i Mladen Domazet pišu kratko o rodu: »Ova obitelj sredinom XVII. stoljeća dolazi u Solin s prezimenom Pletikosić. Početkom XVIII. stoljeća jedan dio obitelji prezimenu dodaje nadimak Pare, a drugi Suđa. Pletikosić Pare koncem XVIII. stoljeća mijenjaju prezime u Šperac. Neki Šperci preseljavaju u Split, Umag i južnu Italiju, a solinski odvjetak ove obitelji je izumro. Potomci Pletikosića Suđa još žive u Solinu.«¹¹ Pojedine članove spominju češće. Nabrajam one koji su obuhvaćeni ovim mojim sadašnjim proučavanjem, a poredao sam ih po vremenskom slijedu s naznakom stranica u zgradama. Stariji su Šperci: Petar (87), Vica (87), Marin (87), Josip (87), Ivan (87), Stjepan (64, 88, 89, 91, 107), Marin (18, 64, 91), Vinka, udana Glavan (22, 82, 90, 91), Josip (17, 18, 24, 88, 91, 117, 153, 183), Jela (91), Petar (91). Od Pletikosića je samo Martin (22, 42, 89, 143, 144, 170, 172, 180).¹² Na poseban je način uvrštena Vinka Bulić.¹³ Potaknut djelima Katića, Matijevića i Domazeta, odlučio sam svoja sadašnja proučavanja matičnih knjiga župe Vranjica usmjeriti na ovaj stari i ugledni rod. Prikupio sam sjećanja živućih mu potomaka, naveo dijelove rukopisnih sjećanja Vinke Bulić, na koja je godine 1977. upozorio Anatolij Kudrjavcev,¹⁴ i dodao druge podatke koji su bili poznati u posebnim proučavanjima.

Općenito o rodu piše Vinka Bulić: »osim imena Pletikosić naše prezime prati i ime Pare. (...) Bilo je 'Parino gumno' sada hrpa kamenja u neposrednoj blizini našeg nekada velikog vinograda iza kuće gdje se danas uzdiže vaše najnovije radilište stupova za elektrifikaciju. Taj komadić zemlje pokojni djed Stjepan zaboravio ga je spomenuti u svojoj oporuci, a kako je tu baš oputina za solinske iskopine, to je danas prešlo u zaborav. Zatim je u Vranjicu bila 'Parina zidina' isto naša vlasnost. Lijep komad zemlje pokraj mora napram crkvi, na kome se uzdizala jedna stara zidina u ruševnom stanju. Danas je na tom mjestu zgradjena kuća Blaža Mikelića, jedna od najljepših kuća u Vranjicu. U sedamnaestom vijeku oko godine 1645

iza posljednje borbe Turaka sa Venecijom, tadanji papin nuncij spominje da je u Vranjic dovedeno i nastanjeno 'cinquanta famiglie dei morlacchi'. Kako su tada sela Vranjic i Solin bila zajednička župa, to preseljenje vrijedi za Solin možda više nego za Vranjic. Ti morlaci bili su većinom iz krajeva između Drniša i Muća. (...) U to doba mora da su i naši Pletikosići – Pare – Šperac doselili u Solin, al tačno ne znamo odakle. (...) U našoj obitelji prama predaji govorilo se da smo porijetlom iz Bosne i to stoga što se u nekim krajevima Bosne-Hercegovine, naročito oko Konjic i Jablanice riječ Šperac znači stranac iz Primorja. Nagadjalo se da bi Pare – Pletikosić bilo temeljno ime, a Šperac da se kasnije nadodalo.«¹⁵

Arhivski spisi čuvaju dopune ovim sjećanjima. Najstarije su u matici krštenih župe Vranjica. Antona Pletikosić i žena mu Deša¹⁶ krstili su 15. ožujka 1655. sina Ivana, a 21. lipnja 1658. sina Vida. Juraj Pletikosić i žena mu Manda krstili su 8. svibnja 1655. kći Maru, a 22. rujna 1658. kći Anu. Ova krštenja vremenski slijedi podatak u popisu koji splitski nadbiskup Leonardus Bondumerius šalje 28. veljače 1660. iz Splita u Rim uz svoje molbe i izvješće o doseljenicima.¹⁷ U popisu obitelji u Vranjicu, s naznakom broja muških i ženskih članova, dvije su obitelji Pletikosića: *Marco Pleticosich (4 Huomini, 6 Donne); Antonio Pleticosich (5 Huomini, 4 Donne)*.¹⁸ U Marka ima više ženskih (6), a manje muških (4), ukupno deset članova, a u Antona više muških (5), a manje ženskih (4), ukupno devet članova. Nove pojedinosti o Markovoj obitelji donose upisi krštenja. On i žena mu Oršula krstili su 15. veljače 1665. kći Elinu, a 27. prosinca 1667. kći Ivanicu. Kumstvo u krštenjima potvrđuje 29. listopada 1662., 13. srpnja 1663., 22. listopada 1665., 8. srpnja 1666. i 29. rujna 1668. Martu, ženu pokojnoga Lovre Pletikosića. Vjenčanje njezinoga sina Šimuna potvrđuje mjesto nekadašnjega boravka Pletikosića, prije dolaska u Vranjic: »Novebra na 12. 1668. Bi vinčan Šimun pokojnoga Lovrina Pletikosića iz Kosova s Jelinom, čerju pokojnoga Jurašina Burilovića iz Postin i tri puta napoviđeni kako je običaj, po meni don

10 L. Katić 1953, str. 99, bilj. 21 na str. 101; knjižnica splitskoga Arheološkoga muzeja nema prijevod, pa za sada ostaje nepoznato gdje ga je Katić vidio.

11 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 63, bilj. 192.

12 Nisam posebno naglasio djelo Marka Matijevića o groblju (M. Matijević 2003, str. 43), jer su podatci uvršteni u djelo iz godine 2006.

13 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 15, bilj. 16 (o rukopisu); str. 17, 18, 22 i 24, 64, 91, 92, 107 (navodi iz rukopisa).

14 A. Kudrjavcev 1977.

15 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, svibanj 1949., str. 1.

16 Prvi put (1655.) ime je napisano Daša, a poslije je šest puta (1658., 1675., 1676., 1677., 1681. i 1683.) napisano Deša.

17 Roma, Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli, Archivio storico, Scritture Originali Riferite nelle Congregazioni Generali, volumen 307, list 76r, 79v, 77r-78r.

18 M. Jačov 1992, str. 104.

Petru Božanovu, namisto kurata moga neputa, i bi svidok Luka Mikelić i Anton Pletikosić.¹⁹ Šimun i Jelina krste 6. siječnja 1670. sina Tomu. Sve je ovo bilo u doba rata koji je i doveo nove rodove u Vranjic i Solin. Kad je dogovoreno razgraničenje dviju država, 30. listopada 1671., mletačka je vlast počela postupak diobe osvojenoga zemljišta, pa su prve odredbe bile u godini 1672., a završna izrada nacrtu podijeljenih zemljišnih čestica u lipnju 1675. U toj podjeli Šimun Pletikosić (*Simon Pleticosich*), koji u obitelji ima dvanaest članova, prima na korištenje devet čestica (60, 105, 264, 252, 457, 470, 445, 305, 127) s ukupno 60,39 vretena površine. Jurica Pletikosić (*Giurizza Pleticosich*), koji u obitelji ima šest članova, prima na korištenje deset

čestica (61, 106, 635, 283, 294, 297, 426, 299, 466, 207) s ukupno 30,106 vretena površine.²⁰ Šimun Pletikosić nastavlja rod koji će godine 1738. imati zapisan nadimak Pare, a Jurica Pletikosić nastavlja rod koji će godine 1749. imati zapisan nadimak Suđa.²¹ Poslije će oba roda imati nadimak kao samostalno prezime, sve dok u godini 1819. uz prezime Pare ne bude zapisan nadimak Šperac. Stoga ću ova proučavanja usmjeriti na one nositelje roda koji u konačnici vode do roda Šperac, a druge ću nositelje izostaviti.

Po važnosti i vremenskom trajanju prvi su arhivski podatci u matičnim knjigama. Na njima je utemeljeno starije razdoblje ovoga rodoslova.²²

Slika 1
Kuće Šperac u Solinu za niskoga vodostaja Rike, foto poslije 1924. [Split, Nađa Zglav, osobni arhiv]

19 I. Grubišić 2008, str. 133 (upis 18), 152 (list 5r).

20 Zadar, Državni arhiv, Mape Grimani, 61.

21 Iz ovoga roda naglašavam samo tri svećenika, jer je o svećenicima Solinjanima veoma malo podataka, pa je svaki koristan. Jakov Pletikosić, sin Martinov (rođen 8. siječnja 1771., umro 1811.). Bonaventura Dujam Pletikosić, sin Ivanov (rođen 8. srpnja 1780., umro 18. veljače 1841.). Stipan Pletikosić, sin Matin (rođen 26. prosinca 1853., umro 19. prosinca 1894.).

22 U ovom rodoslovu, osim u Grgura Pletikosića Pare i njegovih nasljednika, izostavljam dane i mjesece; u zagradama ( ) pišem godinu bez točke, rođenje ima znak *, vjenčanje ima znak ∞, smrt ima znak †. Onoga koji nastavlja rod označujem brojem u zagradama [ ], taj broj će, kao svoj prvi skup brojeva, imati i njegovi nasljednici koji nastavljaju rod. Onome koji u braku nije imao djece nisu naznačeni podatci o vjenčanju, jer je njegov utjecaj na rodoslovlje jednak utjecaju neoženjenoga člana roda.

Šimun ∞ Jelina: [1] Toma (*1670), [2] Jakov (*1674), Lovrin (*1676), [3] Ivan (*1678), Mihovil (*1682).

[1] Toma ∞ Jelina: Anton (*1694, ∞ Mara, †1722), [1.1.] Ivan (*1696, †1739), Šima (*1700).

[1.1.] Ivan ∞ Jakovica: [1.1.1.] Grgur (*17. 8. 1732, †1. 8. 1799), [1.1.2.] Mihovil (*1734, †1803), [1.1.3.] Šimun (*1736), Šimunica (*1738), Marta (*1739)

[1.1.1.] Grgur ∞ Kata Bojić (*1740, †9. 2. 1788): Ivanica (*12. 2. 1762, †1762), Filipa (*9. 9. 1764, †19. 9. 1836), Ivan (*1766, † vjerojatno 1780), Josip (*19. 3. 1770, †1770), Antica (*26. 3. 1772, živa 1828), Kata (*10. 7. 1774), Ivanica (*28. 12. 1775, †16. 4. 1839), Ana (*26. 6. 1778, †30. 5. 1817), [1.1.1.1.] Petar Ivan (*21. 7. 1780, †18. 12. 1851), Nikola (*6. 12. 1782, †1782), Manda (*1. 8. 1785).

[1.1.2.] Mihovil ∞ Lucija Crmarić (*1734, †1804): kći nezapisana imena (*1763, †1763), Jakov (*1764, †1821), Toma (*1766, †1817), [1.1.2.1.] Mate (*1768), [1.1.2.2.] Ivan (*1770, †1817), Matija (*1772, †1836).

[1.1.2.1.] Mate ∞ Ika Delić: Antica (*1796), Marta (*1802), Matija (*1803, †1823).

[1.1.2.2.] Ivan ∞ Antica Batina: Mate (*1796), Ivanica (*1798, †1852), Anton (*1802, †1821), [1.1.2.2.1.] Mihovil (*1810, ∞ 1841, †1858).

[1.1.2.2.1.] Mihovil ∞ Antica Matijević: [1.1.2.2.1.1.] Ivan (*1843, ∞ 1865, †1881), Marija (*1844)

[1.1.2.2.1.1.] Ivan ∞ Andrijana Meštrović: Bosa (*1866), Petar (*1868), Ana (*1870, †1955), [1.1.2.2.1.1.1.] Mate (*1872, †1945), Marko (*1873)

[1.1.2.2.1.1.1.] Mate ∞ Marija Šilović (*1881, †1959): [1.1.2.2.1.1.1.1.] Ivan (*1903, †1980), Ante (*1905, †1943), Stjepan (*1908, †2007), Marinko (*1910, †1944), Petar (*1912, †2006).

[1.1.2.2.1.1.1.1.] Ivan ∞ Milena Poljak (*1920, †1994): Ranko (*1941), Marija (*1946), Miljenko (*1948), Zoran (*1950).

[1.1.3.] Šimun ∞ Ivanica: Marta (*1762), [1.1.3.1.] Ivan (*1763, †1816), [1.1.3.2.] Grgur (*1766), [1.1.3.3.] Petar (*1768).

[1.1.3.1.] Ivan ∞ Ana Krančeva: Kata (*1792), Ivanica (*1795), Šimun (*1798, †1824), [1.1.3.1.1.] Grgur (*1801, ∞ 1823, ∞ 1848).

[1.1.3.1.1.] Grgur ∞ Ivanica Vrleta (†1844): Ivan (*1826, †1828), Lovre (*1829, †1829), Martin (*1830, †1855), [1.1.3.1.1.1.] Ante (*1833, ∞ 1856, †1864), Ana (*1836, †1927), [1.1.3.1.1.2.] Ivan Pavao (*1839, ∞ 1873, †1887), Vicko (*1840, †1865); Grgur ∞ Oršula Perišin (*1827): Vica Filomena (*1850, †1853), Stipan (*1852, †1916), Dujo (*1855, †1909), Filomena (*1857), Špiro (*1859, †1860), Martin (*1861, †1920), Petar (*1864, †1870).

[1.1.3.1.1.1.] Ante ∞ Marija Perišin: Ivana (*1857), Matija (*1859), Grgur (*1861, †1864), [1.1.3.1.1.1.1.] Ante Mile (*1864, ∞ 1896, †1943).

[1.1.3.1.1.1.1.] Ante Mile ∞ Ivanica Kovačev: [1.1.3.1.1.1.1.1.] Marin (*1897, †1981), Mandina (*1902), [1.1.3.1.1.1.1.2.] Ivan (*1908, ∞ 1933, †1982).

[1.1.3.1.1.1.1.1.] Marin ∞ Ivanica Stipičević: Nada (*1921), Tonka (*1923), Ljubomir (*1926), Vladimir (*1930), Budimir (*1934).

[1.1.3.1.1.1.1.2.] Ivan ∞ Vica Jajić (*1914, †2008): Špiro Antiša (*1934), Ivanka (*1935), Vladimir (*1938), Ivan (*1940), Ratko (*1944), Vjekoslav (*1951).

[1.1.3.1.1.2.] Ivan Pavao ∞ Ivka Bulić (*1854): Grgur (*1874, †1926), Vicko Kajo (*1876, †1923), Jozo (*1878, †1893), Mate (*1880, †1883), [1.1.3.1.1.2.1.] Martin (*1885, †1946).

[1.1.3.1.1.2.1.] Martin ∞ Manda Jurašin (*1888, †1979): [1.1.3.1.1.2.1.1.] Ivan (*1912, †2000), Mileva (*1914, †2000), Mira (*1916, †2008).

[1.1.3.1.1.2.1.1.] Ivan ∞ Ana Amata (*1917, †1985): Ena (*1954), [1.1.3.1.1.2.1.1.1.] Martin (*1958).

[1.1.3.1.1.2.1.1.1.] Martin ∞ Merica Milić (*1964): Ivan (*1989), Ivona (*1993).

[1.1.3.2.] Grgur (*1766) ∞ Vica Krančeva: [1.1.3.2.1.] Ante (*1791, †1832)

[1.1.3.2.1.] Ante ∞ Kata Marinović: [1.1.3.2.1.1.] Grgur (*1822, ∞1844, †1848), Vica (*1823), Franka (*1825), Antica (*1826), Jozo (*1828).

[1.1.3.2.1.1.] Grgur ∞ Ana Kljaković: Kata (*1845).

[1.1.3.3.] Petar (*1768) ∞ Klara Bosnina: Šimunica (*1790), Jakov (*1793).

[2] Jakov ∞ Ivanica: Kata (*1700), Ivanica (*1702), Mate (*1704), Jelina (1706), Mihovil (*1708), Matija (*1712), [2.1.] Grgur (*1714); Jakov ∞ Anđelija: Lovre (*1721).

[2.1.] Grgur ∞ Lucija: Jakovica (*1752).

[3] Ivan ∞ Kata: Marta (*1701), [3.1.] Ivan (*1705, †1743).

[3.1.] Ivan ∞ Mara Bubić (*1711, †1791): Jakovica (*1728), [3.1.1.] Jakov (*1731), Kata (*1735, †1764), Petar (*1741).

[3.1.1.] Jakov ∞ Lucija (*1731, †1767): [3.1.1.1.] Mate (*1752), Luka (*1755), Tomica (*1757), Anton (*1758, †1758), Jakovica (*1759), Božica (*1762).

[3.1.1.1.] Mate ∞ Jakovica Drašković: Marta (*1771), Grgur (*1775), Dujam (*1777).

U ovome rodoslovlju navodim više podataka samo o pojedinim svećenicima. To su: Jakov, sin Mihovila Pletikosića Pare, rođen 29. travnja 1764., umro 10. studenoga 1821., i Stipan, sin Grgura Pletikosića Pare i Oršule Perišin, rođen 2. studenoga 1852., umro 15. listopada 1916. Valja navesti i podatke o rodbinskoj povezanosti druge dvojice svećenika: Frane Bulića (1846. - 1934.) i Lovre Katića (1887. - 1961.). Manda, kći Grgura Pletikosića Pare i Kate Bojić, rođena 1. kolovoza. 1785, vjenčana je 14. kolovoza 1808. za Antu Grubića. Njihova su djeca: Kata (oko 1810. - 1880.), Lovre (1813.), Jozo (1817.), Martin (1819.) i Mate (1825.). Kata Grubić i Ivan Bulić (oko 1804. - 1866.), vjenčani 29. listopada 1828., roditelji su don Frane Bulića. Lovre Grubić i Marija Dropulić, Jakovljeva, vjenčani 1848., roditelji su Šime Grubić (1863. - 1895.). Šima Grubić i Špiro Katić (1861. - 1924.), vjenčani 9. svibnja 1886., roditelji su don Lovre Katića.

Nasljednici Grgura Pletikosića Pare [1.1.3.1.1.] imaju nadimak Grgurica, ali on neće biti samostalno prezime. Od Marina [1.1.3.1.1.1.1.] i Ivana Pletikosića Pare [1.1.3.1.1.1.2.] udomaćio se nadimak Kaštelančev, jer je njihova majka bila iz Lukšića i oni su u neko doba tamo živjeli, ali nadimak neće biti samostalno prezime. Nasljednici Ivana Pletikosića Pare [1.1.2.2.1.1.] imaju nadimak Bukin, ali on neće biti samostalno prezime.

Po važnosti i vremenskom trajanju drugi je arhivski podatak u geodetskom i katastarskom radu iz godine 1831., a sadrži i prve promjene vlasništva nastale od 1831. do 10. svibnja 1847. Za proučavanje roda Pletikosića Para i Šperaca važniji su podatci o vlasništvu čestica građevina, stoga ne nabrajam podatke o česticama zemljišta.²³ U Vranjicu im je

ostala samo ruševina (čestica 582). Tadašnji su joj vlasnici u jednakim dijelovima Ante [1.1.3.2.1.], Grgur [1.1.3.1.1.] i Petar [1.1.1.1.], a to potvrđuje starost ovoga vlasništva sve do njihovoga zajedničkoga pretka Ivana [1.1.], koji je Petrov djed, a Antin i Grgurov pradjed. To zajedništvo još uvijek traje i u skupini građevina na zapadnoj strani puta za Sinj, nasuprot mostu koji spaja mlinicu Veliku galiju. Petar ima jednokatnicu s dvije gospodarske zgrade (370), jednokatnicu (380),²⁴ dvije gospodarske jednokatnice (372 i 378) i gospodarsku zgradu, vjerojatno prizemnicu (376). Grgur ima jednokatnicu (373), prizemnicu (371) i gospodarsku jednokatnicu (379). Ante ima kuću i dvor (374) i s Petrom ima zajednički dvor (375). Na istočnoj strani puta za Sinj, blizu opisanoga mosta, Petar ima gospodarsku jednokatnicu (389). U razdoblju od 1831. do 1847. nastaju i prve zapisane promjene. Petar daje najveći sklop građevina (370) sinu Josipu Dujmu. Na Antino su vlasništvo upisani njegovi nasljednici. Grgur je upisan kao novi vlasnik dviju skupina građevina na istočnoj strani puta za Split, nasuprot predjelu Kod mosta. To su jednokatnica (587), prije vlasništvo svećenika Antuna Masovčića iz Splita, i jednokatnica, dvije štale i ruševina (588), prije vlasništvo Ane Vukšić Stipeta. Godine 1831. zapisano je Petrovo vlasništvo u udaljenim predjelima Solina. U Strani, na istočnom dijelu, dvije su ruševine (623 i 624) u zajedničkom vlasništvu s Lucijom Poljak, a one su prije godine 1847. potpuno srušene i stare čestice su ukinute. U Blacima Petar ima ruševinu (315). U razdoblju do godine 1847. njegovo su vlasništvo ruševina s dvorom (327), prije vlasništvo Tome Cvijića, i ruševina s dvorom (328), prije vlasništvo Mateja Cvijića. Godine 1831. u Solinu

²³ Split, Državni arhiv, Arhiv mapa za Istru i Dalmaciju, 586. M. Ivanišević 2004-2005.

²⁴ Ova je kuća porušena 12. rujna 1943. u avionskom bombardiranju, pa ju je godine 1952. obitelj Grgić prodala Ljubomiru Cmariću, a on je poslije na tome mjestu sagradio novu kuću.

su još dva vlasnika Pare. Oni su u naselju Cikatića. Luka, sin Jakova Pare [3.1.1.], ima prizemnicu (352). Petra²⁵ ima kuću, štalu, peć i dva dvora (353). Samo je jedan rod Pletikosića danas na svojoj djedovini: obitelj Martina Pletikosića [1.1.3.1.1.2.1.1.1.] na mjestu Petrove gospodarske zgrade (376).

Pletikosići Pare stanovali su u Vranjicu, a na svojim zemljama u Solinu imali su poljske kuće. Tako su živjeli i drugi Vranjičani koji su u tim poljskim kućama morali sve više boraviti, jer im je poljodjelstvo i uzgoj stoke bila svakodnevna obveza. Pretpostavljam da je Grgur Pletikosić [1.1.1.] sagradio poljsku kuću u predjelu Solina zvanom Strana, pored Ilijina potoka, južno od naselja Žura. Tu je godine 1831. njegov sin Petar bio suvlasnik (623 i 624). U Splitu je 28. ožujka 1784. počela zaraza kolere, pa je vlast odredila preseljenje građana u Vranjic. Vjerojatno su tada mnogi Vranjičani iselili u okolna polja i brda, jer je mnogo djece kršteno u crkvi Gospe od Otoka, a upisane su samo dvije smrti: 24. listopada i 13. studenoga.²⁶ U toj je crkvi kršteno i najmlađe Grgurovo dijete, prvo koje nije kršteno u Vranjicu: »Godišća Gospodnjega 1785. na 16. agusta. Ja don Stipan Janković pastir od ove crkve Svetoga Martina u selu Vranjicu karsti ditešce rođeno na 1. istoga miseca od zakoniti zaručnika Garge Pletikosića iz ovoga sela Vranjica i Kate Bojića iz Varoša Kliškoga, kojemu bih nadiveno ime Manda, kumovi Ivan Varbat iz ovoga sela, a kuma Ana Blaževića, ćer pokojnoga Mate Blaževića iz Varoša Spliskoga, a žena Ivana Bandalovića iz Klisa, bih karšćeno u kapeli Blažene Gospe u Solinu.« Vjerojatno se obitelj Grgura Pletikosića Pare nije vratila u Vranjic, a možda je već te godine Grgur sagradio kuću u Solinu (370), onu kojoj je godine 1831. vlasnik Petar, a prije godine 1847. njegov sin Josip Dujam.

Mnogi su stari rodovi sačuvali uspomenu na svoje pretke u pričama koje je predaja prenosila. Tako su i Pletikosići Pare, koji su imali nadimak Šperac, pričali priču o Ivanu.²⁷ Najvjerojatnije je to prvi sin Grgura i Kate Bojić, jer nosi ime po svome djedu Ivanu. Rođen je godine oko 1766., a godine je 1778. bio kum. Priča kaže kako je čuvao svoga izuzetno vrijednoga konja, jer su mu ga htjeli oduzeti, a on je s konjem bježao i tako dočekao smrt. Možda je takva smrt i bila, ali nije ostala upisana u vranjičku

maticu, a vjerojatno je umro nedugo prije rođenja brata mu Petra, jer je novorođenče dobilo još i ime Ivan: »Godišća Gospodinova 1780. miseca luja na 21. Jah don Stipan Galešić, kapelan ove carkve Svetoga Martina u selu Vranjicu, karsti ditešce rođeno: istoga miseca od zakoniti roditelja Garge Pletikosića i Kate Boića s Klisa, kojemu nadiveno ime Petar Ivan, kum bi sin Novela Alviža, a kuma njegova ćer is Splita, ispuni svaka po ritualu rimskom u crkvi Svetoga Martina.«²⁸ Taj će Petar Ivan u svome dugom životu i radu, do godine 1851., prestati isticati svoje drugo ime, ali će dobiti nadimak Šperac, a njegova će djeca taj nadimak pretvoriti u prezime. Petar se ženi oko godine 1806., a prvi je zapis njegova nadimka sačuvan uz ime njegove žene: »Godišća Gospodnjega 1819. na agusta 8. Ja don Ventura Suđa kapelan i ostalo karsti ditešce rođeno na 4. agusta od zakoniti zaručnika Šimuna Milišića i Antice Grubišića, ćere Jozine, koga imadoše po pravomu matrimoniju svete matere crkve, ime ditetu Lovre, kum Toma Dodigov, sin Bariše, a kuma Vica Parina, žena Šperčeva.« Slično je taj kapelan opet zapisao: »Godišća Gospodnjega 1820. jenara na 2. Ja don Ventura Pletikosić kapelan i ostalo karsti ditešce rođeno na 29. decembra od zakoniti zaručnika Ivana Napole iz Mipavrance, grada Bešašon i Ane, ćeri Andrije Nabab iz Brača, iz sela Splitske, koga imadoše po pravome matrimoniju svete matere crkve, ime ditetu Marin, karšteno u crkvi Blažene Dvice Marije u Solinu, kum Ivan Grubić a zvan Jablan, a kuma Vica Parina, žena Šperčeva iz Kaštela sela Novoga, zvana Svetinova.«

Petar Šperac je rođen u Vranjicu i kršten je 21. srpnja 1780. u Vranjicu, vjenčan oko godine 1806. u Solinu; žena Vica Svetinov; umro je 18. prosinca 1851. u Solinu i pokopan u Vranjicu.²⁹ Vica Jelena Svetinov je rođena u Novomu 15. veljače 1787. i krštena je 18. veljače, a umrla je u Solinu 12. travnja 1854. i pokopana u Vranjicu. Petar je u Solinu živio u kući koju je gradio njegov otac. Crteži i opisi antičkih ulomaka, koje je ostavio u rukopisnim bilješkama Mijat Sabljar (Dubica, 5. svibnja 1790. – Zagreb, 21. prosinca 1865.), svjedoče o vanjskim ukrasima dviju Petrovih kuća i obližnje kuće Grgura Pare. Sabljar je putovao godine 1853. i 1854. duž obale, sve do Boke kotorske, gdje je bio 26. prosinca 1853. U Solin je i Vranjic

25 Petra, rođena Žižić, udovica Ivana Pare, umrla je 21. srpnja 1849. u dobi od osamdeset pet godina.

26 Split, Nadbiskupski arhiv, Splitska nadbiskupija, matična knjiga 1 i 8.

27 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, listopad 1946., str. 5-6.

28 Kapelan je zaboravio upisati dan djetetova rođenja te imena kuma i kume.

29 Netočno je zabilježena njegova starost: sedamdeset četiri godine.

Slika 2
Kuća Šperac u Solinu, foto poslije 1924. [Split, Nađa Zglav, osobni arhiv]

stigao na putovanju iz Boke u Senj, gdje je bio 4. svibnja 1854. Petar Šperac nije tada bio živ, ali Sabljar ga bilježi kao živoga: »Na kući Petra Sperac-a«. ³⁰ U razdoblju od 1831. do 1847. Petar daje tu kuću sinu Josipu Dujmu. Na toj Petrovoj kući Sabljar je nacrtao devet uzidanih kamenih ulomaka, ³¹ nacrtao je jednu amforu, koja vjerojatno nije uzidana, ³² i jednu olovnu škrinju u kući. ³³ Na drugoj kući Šperac crta jedan uzidani kameni ulomak. ³⁴ Na obližnjoj kući i dvorišnim vratima Grgura Pare crta dva ugrađena kamena ulomka. ³⁵ Kako je izgledao Petar, njegova žena i kćerka, opisao je prirodoslovac Bartolomeo Biasoletto (Vodnjan, 24. travnja 1793. – Trieste, 17. siječnja 1859.) kad je saski kralj Friedrich August Drugi (Pillnitz, 18. svibnja 1797. – Brennlichl, 9. kolovoza 1854., kralj od 6. lipnja

1836.) bio u Solinu. Kralj je bio ugledni botaničar, pa je odlučio putovati duž istočne jadranske obale do Crne Gore i u društvu svjetski uglednoga Biasoletta pronalaziti nove biljne vrste, a to je i uspio. Putovao je s dvorskom pratnjom novim parobrodom Conte Mittrowsky, u vlasništvu tršćanske tvrtke Lloyd Austriaco. ³⁶ Morski dio putovanja započeo je u Trstu 22. svibnja 1838., a 26. svibnja putovao je od Šibenika do Trogira parobrodom, potom do Splita kočijama, a 27. svibnja nastavio je parobrodom do Hvara i dalje. ³⁷ Ovo je izvješće prepričala Vinka Bulić: »U mome starom staklenom ormaru pronašla sam jednu knjigu pisanu natrag sto i nekoliko godina, gdje se opisuje putovanje saskog kralja Fridrika Augusta kroz Istru, Dalmaciju i Crnu Goru iz godine 1838. Njegov doček u Solinu bio je od našeg pradjeda, kao solinskog glavara, tako slikovito opisan, a osobito njegova sklonost i ljubav za starinske iskopine (...) Sigurno je da natrag sto i toliko godina doček jednoga kralja u malom Solinu bio to neki vanredan događaj. Naš pradjed Petar, kao glavara sela, postavio je stoga na solinskom mostu, ispod koga teče rijeka Jadro, četu svojih pandura na doček kralju. (...) dok je on u knjizi ovako opisan: 'Glavara Solina Petar Šperac dobrostojeći seljak i čovjek u najljepšim godinama, snažan i jak visokog i lijepog stasa, odjeven u narodnoj nošnji, nastojao je da se približi kralju i da ga privuče u svoje selo. Shvativši da se on osobito zanima za iskopske nalaze, nagovarao je njegovu pratnju, da će kod njega naći još ljepših predmeta nego li su to do sada vidjeli dole kod sv. Kaje, gdje su se bili zaustavili. U međuvremenu dao je donijeti jednu vrlo lijepu i dobro uzčuvanu urnu od hyalita, koju, kako on reče, sam je iskopao na jednoj od svojih zemalja. Unutra se nalazio jedan zlatni prsten

30 Zagreb, Uprava za zaštitu kulturne baštine, arhiv, Mijat Sabljar, Putna bilježnica 15 (kratica: Bilježnica); izdanje: I. Mirnik 1981.

31 Bilježnica, str. 10 (»Na kući Petra Sperac-a u Solinu«): nadgrobna stela s okvirom i zabatom (natpis: Mommsen, br. 2257; izdanje: I. Mirnik 1981, str. 219); nadgrobna stela bez zabata (natpis: Mommsen, br. 2590; izdanje: I. Mirnik 1981, str. 219). Bilježnica, str. 11 (»Na kući Petra Sperac-a u Solinu«): nadgrobna stela sa zabatom (natpis: Mommsen, br. 2305; izdanje: I. Mirnik 1981, str. 219). Bilježnica, str. 11 (»pred kućom u zidu«): titulus s natpisom (natpis: Mommsen, br. 2262; izdanje: I. Mirnik 1981, str. 219). Bilježnica, str. 12 (»Auf der Altan«): jedna herma (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 219; crtež na str. 221). Bilježnica, str. 19 (»U Solinu u kuću Sperca uzidati«): reljefni ženski lik (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 223; crtež na str. 225); (»Beim Sperač«): dva ulomka sarkofaga bez natpisa s dva reljefna muška lika (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 223; crtež na str. 225). Bilježnica, str. 20 (bez naznake mjesta): dio ograde s muškim likom (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 223)

32 Bilježnica, str. 13 (bez naznake mjesta): amfora sa svim mjerama (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 219; crtež na str. 221).

33 Bilježnica, str. 25 (»Olovna mrtvačka škrinja kod Šperac-a u Solinu, izkopana u njegovom vrtlu. Doljni pod iznutra; Strana nad glavom; zaklopac; prosek po širini«) [izdanje: I. Mirnik 1981, str. 223; crtež na str. 225].

34 Bilježnica, str. 22 (»Na drugoj kući Šperca u Solinu«): reljef Amora i Psihe (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 224; crtež na str. 225; Mirnik: »danas u Arheološkom muzeju u Splitu«). Najvjerojatnije je to kuća na čestici 380 gdje je Ljubomir Crmarić sagradio novu kuću.

35 Bilježnica, str. 21 (»Na kući Grge Pare u Solinu«): votivni natpis (natpis: Mommsen, br. 1962; izdanje: I. Mirnik 1981, str. 223-224); (»Ulazna vrata od dvorišća kod kuće Grge Para«): nadvratnik s reljefom Herma (izdanje: I. Mirnik 1981, str. 224; Mirnik dodaje: »Na dnu stranice dva otiska iste geme malih dimenzija«). Ova je kuća na čestici 373.

36 Tvrtka je utemeljena godine 1833. za osiguranje brodova, a godine 1836. započela obavljati brodski prijevoz. Parobrod Conte Mittrowsky sagrađen je godine 1838., imao je 237 tona, godine 1852. dobio je ime Istria, a plovio je do godine 1870.

37 B. Biasoletto 1841, str. 42-47; B. Biasoletto 1842, str. 27-31 (podatak o stranicama u prijevodu: L. Katić 1953, str. 101, bilj. 21). Petrovo ime i prezime pisano je talijanski: *Pietro Speraz*.

sa kamenom na kojima su bili urezani inicijali P.S. a koji su upravo odgovarali imenu nalaznika.³⁸ Nakon što je to pokazao i razjasnio, te nadodao da se te urne ne bi ni pod koju cijenu lišio, zamoli pratnju da upozori kralja, ako bi htio da posjete njegov dom koji je u blizini, da će još mnogo takovih antikanih predmeta moći da vidi. Taj osobito zgodni način kojim se ovaj odvažni muž izražavao, a kome uostalom nije govor na talijanskom jeziku nimalo tekao glatko, šta više akcentom je zanosio na svoj materinski jezik, potakne kralja da mu ispuni želju. Uputivši se pratnja do njegova doma, naš Šperac obradovan tim kraljevim posjetom, brz i lagan ali uz to svojom stasitom figurom dostojanstven, uputi se uza stepenice i uvede Nj. Veličanstvo u jednu prostoriju koja doduše nije imala neki gospodski uređaj, ali je bila vrlo pristojna i čista. Vrata su vodila na terasu sa koje se mogla da vidi cijela okolica, sve tamo do mora. Taj pogled bez pretjerivanja bio je vanredno lijep, tako da bi gledaoca sasna iznenadio. Glavar tada donese stare rimske predmete, koji doduše nisu bili od velike vrijednosti, ali koje je on kao neke kućne bogove visoko cijenio. Razdragani Šperac zamolio je može li nam ponuditi svoje vlastito vino da ga okusimo jer da je ono od groždja koje raste na solinskim ruševinama. To osobito naglasivši donese jedno obično ali doista vanredno ukusno i pitko vino. Tajni savjetnik Minkovitz izvadi na to jedan srebreni novac sa vladarevim likom i preda mu na uspomenu. Šperac ga primi velikim zadovoljstvom i stade da uspoređuje sličnost sa kraljevim obličjem, te skoro sa nekom nježnošću obeća nam da ova uspomena ne će nikada napustiti njegovu kuću.³⁹ Veseo i zadovoljan i nimalo u neprilici, predstavi on sada kralju svoju ženu, koja iako je bila lijepo odjevena, nije bila u svojoj svečanoj narodnoj nošnji, jer se ovakovom posjetu nije ni nadala. Zatim predstavi svoju udatu kćerku koja je na rukama držala svoje malo dojenče. Visoke stasite figure tih dviju žena potpuno su odgovarale pravilnom i lijepom obliku njihova muža i oca. Osobito svježje i fine izrazite

crte lijepe kćerke izazvale kod svih nas pravo udivljenje. Nakon što je kralj napustio ovu obitelj produlji do mosta gdje ga je čekala kočija i nastavi put za Split. Preko svake mjere ovim posjetom zadovoljni Šperac uzjaše jednog od svojih konja, koji iako malen u razmjeru sa jahačem ipak snažan, živ i vatren proleti sa svojim gospodarom u sami trk uza stranu kraljevske kočije. Ta sklonost za lijepe konje, kao da je prešla i na njegove potomke.⁴⁰ Opet je Petar Šperac pozdravio kralja i na sličan ga način ispratio od Solina do Splita, kad je kralj 7. lipnja putovao iz Sinja, gdje su mu pokazali alku, do Splita, gdje su mu pokazali morešku i u kazalištu Bellinijevu operu Normu, od koje je saslušao samo glasoviti napjev.⁴¹

Petar je pokopan u sarkofagu jednostavnoga oblika, a vjerojatno ga je naručio za života kada mu, godine 1828., iznenada umire sin Ivan. Za očeva je života u sarkofag, uz Ivana, pokopan godine 1848. i najstariji sin Marin, a vjerojatno i Marinova kći Otavija Vica. Poslije Petrove smrti pokopana je godine 1854. njegova žena Vica, godine 1866. unuk Ivan, sin Josipa Dujma, i godine 1875. sam Josip Dujam.⁴² Sarkofag je, godine 1914., iz Vranjica prenesen u solinsko novo groblje po odredbi Petrove unuke Vinke.⁴³ Danas na njemu nije vidljiv niti jedan natpis, a godine je 1948. zajamčeno bio Marinov natpis.⁴⁴

Petrova su djeca: Marija (oko ožujka 1807. – 17. srpnja 1807.), Marin (oko 1810. – 18. lipnja 1848.), Katarina (10. listopada 1812. – 16. srpnja 1841.), Josip Dujam (29. studenoga 1814. – 2. svibnja 1875.), Ivan (12. siječnja 1817. – 9. kolovoza 1828., pokopan 10. kolovoza), Mara (4. listopada 1820. – 25. srpnja 1840), Stjepan (25. prosinca 1826. – nema podatka) i Stjepan (16. listopada 1828. – 12. srpnja 1893.). Ovdje ću uvrstiti podatke o djeci koja su umrla nedugo poslije rođenja ili još mlada, a druga djeca imaju svoja poglavlja. Marija je najstarije dijete, a vjerojatno je rođena u ožujku 1807., jer je u maticu umrlih upisano: »Godišta Gospodinova 1807 na 17 luja. Preminu ditešce Maria, čer Petra Pare od miseca oko: 4

38 To potvrđuje i Petrova unuka Vica: *Mio nonno mi mostrava un anello che a me bambina sembrava bellissimo: era tutto d'oro massiccio e portava incise le iniziali sue. Mi diceva d'averlo trovato nell'orto rivoltandone le zolle*; V. Šperac (Bruno Sperani) 1915, str. 17.

39 Vinka Bulić, na stranici 4, dodaje: »Ta njegova želja se je eto do danas ispunila, jer se taj srebreni novac nalazi još sačuvan u vašoj obitelji.«

40 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, listopad 1946., str. 1-4.

41 B. Biasoletto 1841, str. 144-164. To je putovanje kralj započeo 6. lipnja u Omišu, završio 7. lipnja u Splitu, a iz Splita je 8. lipnja otputovao u Lošinj. Pozdrav Petra Šperca opisan je na stranici 159.

42 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, svibanj 1949., str. 7.: »Jozo leži u sarkofagu u Solinu uz oca, majku, brata Marina i Ivana, te sina Ivana.« U matici umrlih nije upisan sarkofag kao mjesto ukopa, nego samo: »u šimatoriju Svetoga Martina u Vranjicu.«

43 Frane Bulić u svojim rukopisnim bilješkama uz djelo Vice Šperac (izdanje 1915., str. 1): *Epitafio sul sarcofago di Marino Speraz dall'a. 1848 a Vranjic presso la Chiesa Parochiale e dall'a. 1914 nel cimitero di Salona.*

44 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, Tri sina djeda Stjepana: Marin, Josip, Petar; Split, kolovoz 1958, str. 5: »iza groba mojih roditelja, prislonjen uz sami zid groblja sa onim lijepim i ganutljivim natpisom prastrica Marina (...) Na stogodišnjicu njegove smrti 18. lipnja 1948. ubrala sam kitu cvijeća i ponijela ju na taj najstariji grob naših predja.«

i bih pokopana u crkvi Svetoga Martina u Vranjicu. Don Petar Ninčević, kurat.« Stjepan je kršten 31. prosinca 1826.: »Godišta 1826. decembra na 31. Ja don Duje Suđa kapelan karsti ditešce rođeno na 25. istoga od zakoniti zaručnika Petra Pletikosića i Vice Svetinove, koga imadoše po pravom matrimoniju svete majke crkve, ime ditetu Stipan, kum koji i karsti, a kuma Antica, žena pokojnog Garge Milišića.« Neku je opasnost za dijete toga časa moguće zapaziti i u tome što mu je kum bio krstitelj, a kuma očeva sestra Antica, tada već udovica. Vjerojatno je toga dana dijete umrlo, jer je krštenje označeno kao ukinuto, ali smrt nije upisana u maticu. Poslije Stjepana umro je Ivan, od vrućice, kako je upisano u matici, a uzrok bolesti opisuje Vinka Bulić: »nesretnim slučajem pogodjen od mazge kad je prelazio mali most preko puta naših kuća kud se ide u kraljeve mlinice«.45

Marin Šperac je rođen oko godine 1810. u Solinu,46 vjenčan 29. listopada 1838. u Umagu,47 žena Elena Alessandri; umro je 18. lipnja 1848. u Solinu i pokopan 20. lipnja u Vranjicu. Elena Mariana Teresa Alessandri je rođena 17. ožujka 1817. u Umagu, krštena 18. ožujka, a umrla je u Umagu 23. kolovoza 1843.; otac Bernardo Alessandri, građanin; majka Ottavia de Franceschi, plemenita. O Marinu piše Vinka Bulić: »Njega se spominjem da je on bio prvi koji je u Solinu uveo krumpir i djetelinu. Već po ovome vidi se pronicavost njegova duha, jer što je bilo poželjnije za solinske livade nego da ih se oplemeni djetelinom, tom korisnom travom, koja se kosi nekoliko puta godišnje. A da i ne spominjem krumpir, koja li će biti bila blagodat za Solin kad su seljaci upoznali njegovu hranjivost, a osobito u onim gladnim godinama kad zataje žitarice i ne rodi kukuruz. (...) Marin je bio strastveni lovac a možda još veća strast su mu bili konji. Naši bosanski mali konjići mora da ga nisu zadovoljavali, jer je često putovao u Italiju da kupuje konje za sebe i svoje prijatelje. (...) na jednom od tih putovanja, pri povratku zatekla ih velika oluja i brod se morao sklonuti na obalu Istre u luku Pirana. (...) Marin dospio je tako u uglednu porodicu conte Watta. Sam conte bio je austrijski oficir i kao takav strog i pedantan.«48 Dalje Vinka Bulić opisuje događaje prosidbe,

Slika 3
Juraj Pavlović, Portret Marina Šperca (oko 1810. - 1848.), ulje, platno (fotografija tiskana u katalogu izložbe Splitski slikari XIX stoljeća, 1959.)

uvjete proscu i kako ih je ostvario, vjenčanje i uvjet nevjestina odlaska u Solin. O njezinu životu u Solinu ovako nastavlja: »Solin, koliko god bio idiličan i pun zelenila, koliko god ga nazivali kutićem Švajcarske zbog svojih prirodnih krasota: onih malih žuborećih potoka, prskavih vodopada, plačljivih vrba i ponositih vitkih jablana, toliko je Solin svojom vlagom i isparivanjem solinskog blata bio u ono vrijeme grozničav i zarazan. Stanovnici su se teško odupirali malaričnim boljeticama, a osobito mladost rano bi im podlijegala. (...) Pradjed je preuredio kuću, valjda je nadogradio,49 jer su mladenci stanovali odjelito u kući prema istoku. Nakon godine dana rodila se mala Vica, krštena po imenu svoje babe. (...) Njena majka odmah

45 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, veljača 1947., str. 1.

46 Za ovu godinu nije sačuvana matica.

47 Kumovi Giuseppe de Franceschi, plemeniti, i Luigi Antonini de Amaro, liječnik.

48 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, veljača 1947., str. 1-2. Pogrešno je napisala prezime Watt. Marinova je žena, po matičnim knjigama u Vranjicu i Umagu, imala djevojačko prezime Alessandri. To piše i E. Fonda 2000, str. 319. Giuseppe Vatta je prvi muž Vice Šperac.

49 Riječ »nadogradio« ovdje je napisana u starom značenju: dogradio, a potvrda su točnosti postojanja dogradnje i riječi: »stanovali odjelito u kući prema istoku«. To potvrđuje i Marinova kći Vica: *Nella piccola casa dove io sono nata (...) Nella casa vicina, più grande, la casa dei nonni; V. Šperac (Bruno Sperani) 1915, str. 6.*

nakon dolaska u Solin razbolila se od malarije i neprestano poboljevala. (...) Radi groznice koja ju nije napuštala preselili su se svi u Split, pa kad su vidjeli da i to mnogo ne pomaže, vratili su se k djedu kući. Uz bolest pridružila se još i nostalgija. Mlada žena tjelesno i duševno shrvana uvidila je da joj ne ostaje nego povratak u domovinu.⁵⁰ (...) Ona je sirotica doskora umrla i po svoj prilici on se povratio nakon njene smrti natrag u Solin. (...) Umro je u naponu muževnosti, u tridesetsedmoj godini života. Pokopan je bio u Vranjicu, jer tamo je onda bila župa i groblje. Kasnije je njegov sarkofag prenijet na solinsko groblje gdje se i danas nalazi. Natpis je talijanski. Dirljive riječi uklesane na kamenoj ploči podsjećaju nas i danas da je bio čovjek neobičnih duševnih vrlina.«⁵¹ Frane Bulić je prepisao izvorni nadgrobni natpis:⁵² ✠ Marino Speraz • Salonitano • Figlio • Fratello • Padre • Amorosissimo • Ornamento • Della • Patria • Di • Senno • Mente • Cuore • Rarissimo • Nel • Patir • Forte • Nel • Morir • Cristiano • Defunto • D'Anni • XXXVIII • Li • XVIII Giugno • Dell'Anno MDCCCXLVIII • Dolentissimi • Genitori • & • Fratelli • PP •.

Juraj Pavlović (Split, 16. listopada 1803. – Split, 11. ožujka 1887.), iz splitske plemićke obitelji, koja je od godine 1708., po ženidbi, često isticala i prezime Fontana, naslikao je portret Marina Šperca.⁵³ Iako slikar nije potpisao sliku, po usporedbi s potpisanim slikama to je nedvojbeno njegovo djelo. Predloženo vrijeme slikanja: »U šesti decenij stoljeća datirao bih također još dva Pavlovićeva portreta: portret Ivana Antuna Rendić-Miočevića i portret Marina Šperca«,⁵⁴ nije moguće, jer je Marin umro godine 1848., a slikanje po sjećanju bilo bi teško dokazati. Slikar je očito poznavao

Marina, jer su Pavlovići bili vlasnici u Solinu, a Marin je kratko boravio i u Splitu. Juraj je bio u austrijskoj vojnoj službi od 1832. do 1847. u Velikom Varadinu (Oradea u Rumunjskoj), ali je njegov dolazak u Split i Solin bio moguć i u tome razdoblju, o čemu svjedoči potpis i godina 1839. na portretu brata mu Lovre.

Pisanju Vinke Bulić, u kojem ima još romantičnih opisa, dodajem podatke iz matičnih knjiga o rođenju Marinovih kćeri. Iz ovoga razdoblja postoje dva primjerka matične knjige. U onom koji je po jednom daru sačuvan u Nadbiskupskome arhivu piše: »1. agusta 1839. Ja don Duje Pletikosić kapelan karsti ditešce rogieno na 2. luja od zakoniti zaručnika Marina Pletikosića i Elene Alessandri iz Maga, koga imadoše po pravomu matrimoniu svete majke crkve, ime ditetu Vicenca Amatia, kum Jozo Demarki iz Splita, kuma Jela Solueni iz Maga.« U primjerku matične knjige koji je bio u Župnome uredu, a sada je u Državnome arhivu, upisan je dan rođenja dvadeset i četvrti. Po mojoj prosudbi to je točan dan, jer je u primjerku iz Nadbiskupskoga arhiva ostao neispisan nešto veći razmak između broja 2 i riječi »luja«, koji poslije nije popunjen drugim brojem. Druga je kći Marina i Elene, Otavija Vica, rođena 16. rujna 1840., krštena 21. rujna i umrla 24. rujna 1840. u Solinu. Kum i kuma su joj bili: *Don Nicolo de Cattani e Laura de Grisogono nobili domiciliati a Spalato*, a Laura je majka slikara Jurja Pavlovića, koji je slikao Marina.

Vica Šperac je rođena 24. srpnja 1839. u Solinu, prvi put vjenčana 1857. u Piranu; muž Giuseppe Vatta,⁵⁵ djeca: Domenico, rođen 1858., Maria, Elena;⁵⁶ otac je druge njezine djece, s kojim je počela živjeti u Trstu godine

50 To potvrđuje Marinova kći Vica, ali dodaje i jedan osobni razlog majčine tetke koja je u Istri iznajmljivala kuću i imanje: *Da qualche tempo, causa l'aria di palude, che tanto nuoceva alla mia mamma, avevamo lasciato Salona e ci eravamo stabiliti a Spalato. Ma dopo un anno o poco più, sembra che neppure a Spalato la mamma e la zia si trovassero bene. D'altra parte la zia possedeva in Istria una casa cittadina e una bella campagna che ella aveva abbandonato con dispiacere. Questi beni affittati o amministrati da estranei rendevano meno del giusto. Urgeva ch'ella ritornasse a rivedere e restaurare i suoi interessi. Ma la mamma non voleva rimanere in Dalmazia senza di lei: in realtà soffrivano tutt'e due la nostalgia del paese italiano; V. Šperac (Bruno Sperani) 1915, str. 73. Godine je 1841. Elena Solveni bila u Solinu, jer je 31. svibnja 1841. bila kuma na krštenju Petra Šperca.*

51 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, veljača 1947., str. 4-6. Dio: »Solin, koliko god bio (...) podlijegal« tiskan u: M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 107.

52 Rukopisne bilješke uz djelo Vice Šperac (izdanje 1915., str. 1). Na stranici 27, u opisu mjesta i izgleda sarkofaga, precrtao je riječi *immurato in* i dodao *appoggiato ad*, što znači: nije sarkofag ugrađen u zid crkve, nego je prislonjen uz zid crkve. Potom je precrtao riječi *lapide con una*, što znači: nije na sarkofagu bila posebna ploča s natpisom, nego je natpis bio neposredno na sarkofagu. Vinka Bulić je napisala (str. 6): »Taj natpis u prijevodu glasi: MARIN ŠPERAC | solinjanin | sin, brat, otac najljubenziji | Ures domovine | Uma, razbora, srca vrlo rijetkog | U patnjama jak na samrti kršćanin | Umro od XXXVIII godina | XVIII lipnja godine MDCCCXLVIII | veoma ožalošćeni roditelji i braća«.

53 Godine 1959. slika je bila u vlasništvu Feliksa Šperca (K. Prijatelj 1959, str. 25, br. 11), a tada je pokazana u splitskoj Galeriji umjetnina na izložbi Splitski slikari devetnaestoga stoljeća (27. travnja-20. svibnja; K. Prijatelj 1959, str. 40, br. 10, fotografija). Godine 1962. naznačeno je vlasništvo: »obitelj Šperac, Split« (K. Prijatelj 1962, str. 15, 27, br. 21, t. 13, fotografija 18). Od tada je do sada vlasništvo ostalo nepoznato. Slikana je uljem na platnu visine 43,5 (ili 47,5) i širine 36 centimetara.

54 K. Prijatelj 1962, str. 15.

55 Učitelj i pjesnik, umro 1889.

56 Domenico, zvan Dino, bio je u Piranu općinski dužnosnik i pjesnik; od 1916. do 1918. bio je u austrijskome zatočeništvu kao talijanski domoljub. Maria je oko godine 1918. živjela u Gracu, a Elena je tada bila već oko trideset godina u Rumunjskoj.

Slika 4
Vica Šperac, umjetničko ime Bruno Sperani (1839. - 1923.),
1905. (fotografija tiskana u katalogu izložbe Žene Splita i
Dalmacije, 2007.)

1864., Giuseppe Levi;⁵⁷ djeca: Giuseppina, Noemi, Gilda, Clotilde;⁵⁸ s trećim je mužem vjerojatno vjenčana tek poslije smrti prvoga; muž Vespasiano Bignami.⁵⁹ Vica je umrla 4. prosinca 1923. u Milanu.⁶⁰ Najprije je završila učiteljsku školu, a počela je pisati kao šesnaestogodišnjakinja, ali bi odmah sve i uništila, pa je poslije nekoliko godina odustala

od pisanja. Potom je htjela biti liječnica, ali nije počela učiti, nego se u svojoj osamnaestoj godini udala za učitelja Vatta i živjeli su u Piranu. Godine je 1864. napustila obitelj i pobjegla u Trst, susrela Levija, počela živjeti u zajednici s njim i godine je 1865. u Mantovi rodila kćerku Giuseppinu. S njom je uvijek ostala veoma povezana, pa joj 15. siječnja 1876. javlja o svome odlasku u Milano. Iz Firence u Milano uskoro odvodi tu svoju kćerku, potom i ostale tri, a sve ih je sama podizala. Poslije deset godina novinarskoga i književnoga rada, oko godine 1886. upoznaje Bignamija, koji je već tada bio udovac, i vjerojatno se poslije smrti prvoga muža, godine 1889., ponovno udaje. U Italiji je Vica Šperac bila ugledna književnica, a potpisuje se književnim imenom Bruno Sperani. Napisala je djelo *Ricordi della mia infanzia in Dalmazia*, a tiskano je u Milanu, prvi put godine 1915. i drugi put godine 1923.

O njoj piše Vinka Bulić: »Bruno Sperani (...) nazivala se pseudonimom ona nekad mala Vice Solinka, koju su u Istri odmah prekrstili u Beatrice i zvali Bice, jer je Vica valjda zvučilo odveć plebejski. (...) Istom nakon njene smrti pisala sam njenom mužu, bili mi poslao naslove njenih radova. I doista nakon nekoliko sedmica primila sam cio popis njenih romana, novela, članaka i prevoda sa njemačkoga. Priložene su bile i njena fotografija i jedna fotografija njenog portreta koja je njezin drugi muž Vespasiano Bignani,⁶¹ poznati slikar u Milanu izradio. (...) Inače iz pričanja u našoj obitelji ne znam ništa potanje o njenom mladosti osim da se udala za nekog bogataša de Franceschi⁶² u Piranu dosta starijeg od nje i da se kasnije od njega rastavila. (...) Simpatična figura je njen drugi muž (...) Umro je godine 1929, šest godina nakon smrti svoje žene. U nekrologu spominje se kako su se brzojavno žalovale Gilda i Nanni, djeca Bruno Sperani iz prvog braka,⁶³ koja su ostala uvijek u vezi sa majkom. Kćerka valjda potaknuta primjerom majke imala je takodjer književnih pobuda, pa je izdala svoje novele 'I primi anni'. Ali pomanjkanje majčina talenta ostale su nezapažene. Predamnom je i jedno njeno lično pismo pisano mojoj tetki u Sušak, a znam da ga je ona sačuvala najviše stoga što je u njemu vidjela

57 Umro nedugo poslije 16. veljače 1876.

58 O Noemi nisam našao podataka. Gilda je živjela s budućim mužem kojemu je sačuvano samo ime: Nanni, a imala je nedugo prije 1899. sina kojemu je također sačuvano samo ime: Giovannino; on je poginuo u ratu, 16. srpnja 1916. Clotilde je 1918. godine živjela u Montevideu.

59 Vespasiano Bignami (Cremona, 18. kolovoza 1841. – Milano, 28. veljače 1929.), slikar, pjesnik, profesor (Accademia di Belle Arti di Brera), utemeljitelj (1873.) likovne udruge La famiglia artistica, priređuje brojne izložbe i društvene događaje; živi u Milanu od 1855. (G. Nicodemi 1930).

60 G. Praga 1924.

61 Pogrešno je napisano prezime; točno je: Bignami.

62 Pogrešno je napisano prezime. De Franceschi je bilo djevojačko prezime njezine majke Elene.

63 Oni nisu djeca iz prvoga braka, nego kći Gilda i njezin muž Nanni, koji su živjeli u Poggiju.

isti rukopis svoga oca, a našeg djeda Stjepana.«⁶⁴ Vinka Bulić opisuje kako je Vinka Glavan upoznala Vicu Šperac: »U to doba tetka je mnogo putovala i sa putovanja pisala bi mi duga pisma, koja su na žalost išla izgubljena. (...) U Milanu nije mogla odoljeti želji, da se upozna i posjeti svoju rođakinju Bruno Sperani. Vukla ju je rodbinska veza, a odvrćala nepoznanica njenog života. Uvjerena, da kao spisateljica, provodi neko bohemsko kućanstvo i žive u nevolji, još više steče to uvjerenje kad sazna da žive na petom katu jedne milanske zgrade. U potkrovlju – pomisli – i utisne deset forinti u rukavicu da joj do potrebe lakše pruži, nadje li je u bijedi. Zazvonivši na vrata, ne malo se začudi kad ugleda pred sobom stasitu stariju gospodju, koja je mnogo sličila na nju. Otmena i jednostavna, upitno je gledala u nju i u muža, koji se predstave i sad sve troje ganuti udjoše u mali bidermajerski salotin, a tetka ugodno iznenadjena kriomice spusti svojih deset forinti natrag u torbicu. Možemo zamisliti, kolikim je uzbuđenjem pratila Sperani svaku njihovu riječ, koja joj je otkrivala, njoj sasna nepoznate, ali mile rodbinske veze. Ona ih zatim upoznade sa njezinim simpatičnim mužem slikarom Bignani, a taj ih uvede u svoj atelier, zbog kojeg su i stanovali na petom katu. Ostali su i na večeri, koju je Sperani telefonski naručila i sama sa velikom jednostavnošću servirala. U svemu se osjećala – kazivala je tetka – uz umjetnički ukus i neka sredjenost, neka ugodna harmonija, koja je vladala cijelim ambijentom.«⁶⁵

Giuseppina Levi je rođena 1865. u Mantovi, vjenčana u Mantovi; muž Mario Pilo;⁶⁶ umrla je u Buenos Airesu 1936.; književno ime Ginevra Speraz.

Josip Dujam Šperac je rođen u Solinu 29. studenoga 1814., vjenčan 8. rujna 1840. u Splitu; žena Caterina Casinotti; umro je 2. svibnja 1875. u Splitu i pokopan u Vranjicu. Caterina Casinotti je rođena u Splitu 16. studenoga 1824., a vjerojatno je umrla u Trapaniju oko godine 1870. Josip Dujam je živio u Solinu do očeve smrti, godine 1851., a potom svoj dio imanja prodaje i seli u Split. U Solinu su rođena njegova djeca: Petar, Gianbattista Luigi i Maria Vincenza, a ona mlađa su rođena u Splitu. U matici je krštenih prvi put upisano prezime Šperac za Josipova prvorođenoga sina Petra i od tada sva djeca imaju to prezime. O Josipu Dujmu i njegovoj obitelji piše Vinka

Bulić: »Kako se iz tog velikog kompleksa zemalja prastric Jozo nigdje ne spominje, niti sam čula da bi i jedan od njegovih nasljednika bio imao veze sa Solinom, dolazim do zaključka da i on mora da je bio podmiren za svoj dio kao i prastric Marin i time kupio onaj veliki dućan ispod ura do nedavno Alujević, a danas 'Na-Ma'. Bio je to jedan od najljepših dućana cipela u Splitu. Barba Jozu, kako su ga naši stari zvali, vidimo u obiteljskom albumu sa dugom razbarušenom bradom, i ne znam zašto izgledao mi je manje civiliziran nego li njegova braća posjednici na selu, iako je živio stalno u Splitu. (...) Barbi Jozi kome je umro mlađji sin Ivan u dvadesetim godinama, ostade stariji Petar (...) a dvije prekrasne mlade djevojke Giuseppina i Maria (...) utekle su iz roditeljskog doma i pridružile se jednoj talijanskoj dramskoj družini te dospjele u Italiju. Bile su pravi naši rasni tipovi, kako se to iz fotografija razabire (...) mlađja Maria⁶⁷ udala se morganski za nekog talijanskog princa i živila u velikoj raskoši, ona i sestra. (...) I kasnije kada se iz tog braka rodio sin, Maria degli Armellini (prinčevo ime) nadjela mu je ime Marino, valjda na uspomenu na svoga rano preminulog strica. I mali se zvao Marino Speraz. U svojim odmaklim godinama neznam da li kao udovica ili napuštena od muža povratila se bila u Split gdje je kasnije i umrla, dok sin koji ju je pratio ne snalazeći se u ovoj zemlji povratio se natrag u Italiju. (...) Druga sestra sa skromnijom valjda prošlošću nije se spominjala i ne znam za njenu sudbinu. (...) Barbi Jozi kome je umro mlađji sin Ivan u dvadesetim godinama, ostade stariji Petar koji je bio uvažen kao odvjetnik u Splitu, a pripadao je autonomaškoj stranci, i stoga se potpisivao Dott. Pietro Speraz. Pa kako je tadanja politika bila razdvojena u autonomašku i narodnu stranku, tako je i naše prezime bilo podvojeno u 'c' ili 'z'. A ukoliko bi se politika jače zaoštravala u toliko bi ta dva mala suglasnika u našoj obitelji sve to dolazili do oštrijih sukoba i obiteljskih razmirica. (...) 'Dotur Piero' kako su ga mješčani nazivali oženio je Marušku de Tartaglia, plemkinju. (...) Nikome nije padalo na um da se ozbiljno pozabavi sa bolećivim plućima jadne Maruške. (...) Stoga udaja i četvero djece bio je pretežak teret mladoj ženi i sa četvrtim djetetom podlegne ljutoj boljetici. Ostadoše tri kćerke sa talijanskim imenima Giulia, Pia i Evelina, te sin Beppo koga također

64 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, veljača 1947., str. 7, 10. U rukopisu je ostalo mnogo neispravljenih pogrešaka u pisanju, a sve sam ih doslovno prepisao.

65 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956., str. 13-14.

66 Mario Pilo (Novara, 24. siječnja 1859. – Mantova, 24. siječnja 1921); prirodoslovac, likovni kritičar, filozof estetičar, u Mantovi od 1913., njegov je arhiv udovica darovala (Mantova, Biblioteca Teresiana).

67 Marija je starija.

avetna bolest u dvadesetoj godini života pokosi. Istu sudbinu doživi u 26-oj godini života i sestra mu Pina, udata u za ing. Linardovića ostavljajući mu kćerkicu Linu. Živila je u Sinju kao udata (...). A starija joj sestra Gjule sa onim oblim očima obitelji Tartaglia udala se za imočanina sudskog pristava Alfreda Benkovića koji je bio autonomaš (...). Poslije prvog svjetskog rata (...) preselila se obitelj u Italiju i živili su u Genovi. (...) Imali su tri kćeri Anitu, Lidiju i Teu i sina Alda. (...) A Evelinu najmlađu, sada već staru gospodju i njenog vrlo pobožnog muža Nadali⁶⁸ susrećem često splitskim uličicama. I ona ima dvije kćerke i dva sina od kojih mlađji nosi ime Piero po majčinu ocu i njegovu djedu, odnosno našem pradjedu Petru. (...) U njihovu stanu visi vrlo lijepa uvećana fotografija Dr. Petra odvjetnika, koji je umro mlad u 53. godini i pokopan pokraj svoje žene u obiteljskoj grobnici Tartaglia na Sustipanu. Dočim njegov otac, stari barba Jozo leži u sarkofagu u Solinu uz oca, majku, brata Marina i Ivana, te sina Ivana.⁶⁹

Djeca Josipa Dujma: Petar (30. svibnja 1841. – 1. kolovoza 1893.), Gianbattista Luigi (16. lipnja 1844. – 16. listopada 1871.), Maria Vincenza (3. ožujka 1847. – nema podatka), Josip Luigi (9. svibnja 1852., kršten 30. svibnja – 4. rujna 1864., pokopan na Sustjepanu 6. rujna), Giuseppina Luigia Giovanna (24. lipnja 1853., krštena 10. srpnja – nema podatka), Elena Caterina (24. veljače 1858., krštena 8. ožujka – 6. ožujka 1860, pokopana na Sustjepanu 8. ožujka). Nasljedstvo prenosi samo Petar.⁷⁰

Petar Šperac je rođen u Solinu 30. svibnja 1841., vjenčan 3. rujna 1870. u Splitu; žena Maria Tartaglia; umro je u Splitu 1. kolovoza 1893. i pokopan 2. kolovoza na Sustjepanu.⁷¹ Poslije rušenja groblja i te grobnice, godine 1961., mrtvi su premješteni u obiteljsku grobnicu Tartaglia na Lovrincu, koja ima sačuvanu staru nadgrobnu ploču. Maria Girolama Tartaglia je rođena u Splitu 5. prosinca 1852., krštena 14. prosinca, umrla u Splitu 13. studenoga 1882. i pokopana 15. studenoga. Osim onoga što o Petru i njegovoj obitelji piše Vinka Bulić, poznat je njegov izbor u

splitsko Općinsko vijeće na izborima od 19. do 23. prosinca 1868., a prva svečana sjednica Vijeća bila je 21. siječnja 1869., kada je izabran načelnik Antonio Bajamonti.⁷²

Petrova su djeca: Giulia Marietta (2. veljače 1872 – oko 1949.), Giuseppina Caterina (2. siječnja 1874. – 13. rujna 1900., pokopana 15. rujna na Sustjepanu u Splitu), Josip Petar (1. srpnja 1876. – nema podatka), Evelina Maria (9. svibnja 1881. – 1. rujna 1963.). Rod Josipa Dujma završava smrću njegova unuka Josipa Petra.

Mara Šperac je rođena 4. listopada 1820. u Vranjicu, vjenčana 5. veljače 1837.; muž Ivan Grubić Škombro; umrla je 25. srpnja 1840. u Solinu. Vinka Bulić piše: »Nego prije nego započnem sa ovom našom direktnom i posljednjom granom moram svakako da spomenem pradjedovu jedinicu Mariju i ako o njoj vrlo malo znademo, osim onog lijepog dočeka kralja saskog na terasi naše rodne kuće.⁷³ Ona se udala za Ivana Grubića rečenog Škombru. Ali toj udaji roditelji nisu bili nikako zadovoljni, iako je bio Škombre lijep čovjek ali odveć osorit i mrkogledja. I življenje u Škombrih prema onome u oćinskoj kući bilo joj je mnogo lošije, patila je jadnica i vrlo mlada umrla ostavivši dva sina Duju i Petra takozvanog Peršu.«⁷⁴

Stjepan Šperac je rođen 16. listopada 1828. u Solinu, a kršten 26. listopada u Vranjicu,⁷⁵ vjenčan 12. siječnja 1851. u Trogiru; žena Antica Kandija; umro je 12. srpnja 1893. u Splitu i pokopan 14. srpnja u Solinu. Antica Kandija je rođena 18. svibnja 1834. u Trogiru, a umrla je 5. prosinca 1904. u Splitu, pokopana 7. prosinca u Solinu. O Stjepanu, svome djedu, piše Vinka Bulić po pričanju svoje tetke Vinke: »često mi je opisivala svog oca Stjepana kao glavara sela. U ono vrijeme se seoska straža zvala 'ronda', a ista je čuvala i polja. Glavni od ronde bili su harambaša i podharambaša. Bilo ih je dvanaest na broju i nosili kaputiće optočene sa crvenim rubom, a na glavi crvenu kapu sa perjanicom od tanke mjedi; rondari po tri listića, a harambaša i podharambaša po pet. Imali su pravo nošenja oružja i vježbali bi na Gospinoj livadi.«⁷⁶ (...) Njegova

68 Muž Nikola Nadali; vjenčani 16. travnja 1903. Evelina je umrla u Zagrebu.

69 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, svibanj 1949., str. 2-7.

70 U zapisu krštenja njegove kćeri Giulije, njegovo je prezime: Pletikosić Šperac.

71 D. Kečkemet 1994, str. 55, 100 (fotografija), 163: »XIV-65. Grobnica. Natpis na nadgrobnoj ploči: OBITELJ | TARTAGLIA«.

72 G. Novak 1965, str. 332.

73 B. Biasoletto 1841, str. 45: *e massimamente i lineamenti freschi, ben tracciati ed eleganti della figlia, destarono in tutti ammirazione.*

74 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Nađi Šperac, Split, svibanj 1949., str. 8. Dujam Grubić Škombro je rođen 1837. i to je ono dijete koje je Mara nosila kad je bio u gostima saski kralj. Petar Grubić Škombro je rođen 1840.

75 Split, Nadbiskupski arhiv, Splitska biskupija, matica rođenih 2 (1812. - 15. ožujka 1840.): »Godišta 1828. otombra na 26. Jah don Dujo Pletikosić, kapelan, karsti ditešce rođeno na 16. istoga od zakoniti zaručnika Petra Pletikosića i Vice Svetinove iz Novoga, koga imadoše po pravomu matrimoniju svete majke crkve, ime ditetu Stipan, kum don Pave Aržić i Mate Sale iz Splita, a kuma Antica Milišić.«

Slika 5
Stjepan Šperac (1828. - 1893.) [Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv]

Slika 6
Antica Šperac (1834. - 1904.) [Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv]

visoka pojava (2 m i 2 cm) meni malenoj davala je izgled gorostasa. (...) Živio je u Solinu kao imućan posjednik i dugogodišnji glavlar sela, al kako njegova žena naša none Tone Candia iz Trogira bila trogirski gradjanka i nikako se nije mogla priviknut seoskom životu, to su se u kasnijim godinama preselili u Split gdje je djed bio imenovan poštanskim majstorom (...) Kad mi je bilo četiri godine djed je zamolio tetku, njegovu kćerku, da me povede sa sobom na Sušak gdje je ona bila udata, uvjeren da ću tamo biti bolje odgojena nego na selu, a jer ona nije imala djece, te sam ostala cijelo moje djetinjstvo na Sušaku i tu pohadjala

pučku školu. (...) Prema tetinom pričanju djed se osjećao Hrvatom narodnjakom i kad je godine 1882. pala splitska Općina u hrvatske ruke, naš djed je uz prvog hrvatskog načelnika i on bio između prvih općinskih vijećnika.⁷⁷ U staroj zgradi Općine, koja je izgorila u drugom svjetskom ratu, na mramornoj ploči u atriju zgrade zlatnim slovima bila su ispisana imena svih tih prvaka,⁷⁸ a između njih i njegovo ime Stjepan Šperac. Razabirem iz jednog pisma tetke, da kad mu je bila umrla najmladja kćerka Katica, njegov najstariji sin Marin, talijanskih osjećaja, autonomošao je uklesati po želji obitelji epitaf na grobu sestri,

76 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956, str. 4.

77 Ovaj podatak je točan samo u dijelu koji povezuje Stjepana Šperca i izbore u godini 1882., ali nije točan u dijelu koji ga pokazuje kao člana Narodne stranke, jer je on dva puta (1868. i 1882.) bio izabran kao član autonomističke stranke (*Partito Autonomista*).

78 B. Radica, str. 84: »Godina 1922. U svečanoj sjednici dne 9. novembra sa jedinom točkom dnevnog reda: 40 godišnjica ponarođenja Općine grada Splita' Općinsko Vijeće donijelo je jednodušno slijedeći zaključak: (...) 2). Nek se na vječitu uspomenu postavi u Općini spomen ploča sa natpisom: Vječita harnost muževima, koji vođeni narodnim načelom prvi stupiše u zastupstvo Općine grada Splita dne 28 X 1882 izabraše hrvatsko općinsko upraviteljstvo itd. itd.«; str. 126-127: »općinski ostsjek za novogradnju, što ga vodi inžinir Kodl izvodio je sukcesivno i ove radnje: (...) 11) spomen ploče: (...) 2) na uspomenu prvog općinskog hrvatskog zastupstva god. 1882, postavljenu u glavnom hodniku opć. doma«.

doduše hrvatski, ali sa imenom Katica (hrvatski) Speraz (talijanski) na što je djed pisao tetki, da se je on tome usprotivio i nadodaje: *sono nato in terra slava e sono slavo, percio pretende che sia scritto Katica Šperac.* (...) Na jednoj kolektivnoj fotografiji hrvatskog hodočašća u Rim g. 1888. vidimo našeg djeda, sina mu Petra, nećaka Duju Grubić Škombro, rodjaka don Franu Bulića, prijatelja Antu Bilića, Solinjane, Vranjičane, Splicičane, Kaštelane i druge iz cijelog Primorja. To je jedna od njegovih posljednjih fotografija sedam godina prije smrti, dakle i njegovoj 58. godini života, jer je umro u šezdesetpetoj.⁷⁹ STJEPAN ŠPERAC | Ogranak stare porodice | Dne 16 Listopada 1828 u Solinu rođen | Dostojan potomak predja svojih | Poput njih i on dično za mnogo godina | Zaslužene obnašao časti | Povjerenu puku očinsko srce veledušno rastvarao

| Savjetom bistra uma poštene duše | Znao ga naputiti u nevolji obraniti | Dobrim srcem otca muža starešine | Kućno ognjište nadahnjivao djecu podgojio | Radu štednji čovječstvu priučio | Ljubio narod svoj koji ga pouzdanjem | Obćinskog vječnika obdari | Čestita gradjanina dužnosti uzorno vršio | Od previšnjeg dvora za zaslugu | Zlatnim krstom s krunom obdaren bio | Bogu vjeri crkvi vjerno odan | Za napredak crkvnih dobara dosta truda ulagao | dok | Tjelo zemlji Bogu dušu | Predade | U Splitu dne 12 srpnja 1893 | Prijatelji⁸⁰

Stjepan je najprije živio u Solinu, gdje je dugo bio glavar sela.⁸¹ Nedaleko od stare kuće sagradio je, oko godine 1870., novu kuću (čestica 769), a poslije godine 1893. naslijedio ju je Josip Petar.⁸² Stjepan je u svojim starijim godinama preselio u Split, jer je imenovan

Slika 7
Kuća Šperac u Splitu (Zagrebačka 35A-37), oko 1883. (fotografija tiskana u knjizi *Spli'ski memento*, 2005.)

79 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, listopad 1955, str. 1-4. Dio: »Prema tetinom pričanju (...) vijećnika« tiskan u: M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 64.

80 Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv, rukopisni prijepis posmrtnih soneta. M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 64 (po Vinki Bulić).

81 U katastarskom popisu građevina i zemljišta potpisan je 30. rujna 1872. kao glavar sela.

82 Ovu su kuću, nastojanjem tetke Vinke Glavan, naslijedile Josipove kćeri Marica (udana Bratranek) i Milka (udana Derado). U kući je od 1890. do 1933. bila smještena pučka škola (M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 158), a godine 1937. u njoj je bio sindikalni dom Ujedinjenoga radničkoga sindikalnoga saveza. Milka Derado je godine 1947. svoju polovicu kuće, zapadni dio, prodala obitelji Ivana Bobana (po nadimku njegove žene, kuća je danas poznata kao Prpa-linkina). Drugu je polovicu kuće, istočnu, država oduzela Marici Bratranek, koja je živjela u Gracu, pa je u kući bila pošta, sindikat i stanari.

poštanskim majstorom. Taj je posao bio unosan, pa je mogao oko godine 1883. na rubu Lučca (sada Zagrebačka 35A do 37), nasuprot novoj crkvi svetoga Petra, iz godine 1863., sagraditi visoku trokatnicu u kojoj je stanovao, a u prizemlju je bila štala i spremište žutih poštanskih kočija. Na izborima od 19. do 23. prosinca 1868. Stjepan je izabran u splitsko Općinsko vijeće, koje se prvi put sastalo 21. siječnja 1869., kada je izabran gradonačelnik Antonio Bajamonti.⁸³ U Općinskom vijeću bio je i Stjepanov sinovac Petar. Trajanje njihova članstva zajamčeno je u godinama 1871. i 1872., a poslije su obojica ostala u svojim državnim službama: Stjepan u poštanskoj, a Petar u sudskoj.⁸⁴ Stjepan očito nije sudjelovao u općinskim izborima godine 1872. i 1876., a općinska vlast je raspuštena 3. studenoga 1880. Bila je to priprema za izbore u godini 1882. Stjepan je tada ponovno sudjelovao i 18. srpnja bio izabran u trećem izbornom tijelu u Solinu, u toj istoj stranci, zajedno s Marinom Perošem iz Mravinaca.⁸⁵ Kad se 28. listopada 1882. prvi put sastalo novoizabrano Općinsko vijeće, Stjepan nije sudjelovao u radu, jer su došli samo vijećnici iz Narodne stranke i Marin Peroš. Tada je izabran gradonačelnik Duje Rendić Miočević. Stjepan je umro u Splitu, a pokopan je u Solinu, u grobnicu njegove kćeri Katicice.⁸⁶ U tu je grobnicu pokopana Stjepanova žena Antica, koja je poslije njegove smrti živjela sama u njihovoj splitskoj kući, a djeca su joj davala 40 forinti mjesečno, kako su se obvezali u diobi imanja.

Stjepanova su djeca: Marin (10. prosinca 1851. – 21. rujna 1919.), Marija Angela (2. listopada 1853. – 1854.), Vinka (2. srpnja 1855. – 19. veljače 1931.), Josip (15. prosinca 1858. – 30. prosinca 1858.), Josip Petar (23. svibnja 1861. – 13. kolovoza 1937.), Mara Angela (25. kolovoza 1863. – 3. listopada 1922.), Petar (13. listopada 1865. – 12. lipnja 1942.), Katica (29. listopada 1867. – 26. siječnja 1888.). Nasljedstvo prenose Josip Petar i Petar.

Marin Šperac je rođen u Solinu 10. prosinca 1851.,

vjenčan 26. lipnja 1872.; žena Jerka Perat; umro je 21. rujna 1919. u Splitu i pokopan 23. rujna na Sustjepanu; Jerka Perat je rođena 20. ožujka 1850. u Staromu, a umrla je 3. listopada 1937. u Splitu i pokopana 4. listopada na Sustjepanu. Vinka Bulić piše: »Marin najstariji bio je stasit, al ne previsok, crnomanjast, ozbiljna lica sa natruhom ironije, studirao u Gracu i Italiji i bio geometar po zanimanju, al imao mnogo razvijen smisao za umjetnost i estetiku, dapače u mladim godinama i sam vrlo darovi diletant slikar. Usprkos tom umjetničkom nastrojenju bio je vrlo realan, uredan i radišan u svojoj profesiji, organizatorskog duha, uvaženi sudski vještak, a osim svoga zvanja bio je i upravitelj imanja splitske biskupije. Nije imao djece, a oženio se vrlo mlad za bogatu Kaštelanku jedinicu Jerku Perat, godinu stariju, koja ga je ipak 18 godina preživjela (...) Po svom nacionalnom osjećaju bio je talijan-autonomaš protivno od svoje braće zanesenih Hrvata.«⁸⁸

Marin je godine 1876. i 1877. upisan u popis državnih službenika kao geometar u pokrajinskom katastru.⁸⁹ Poslije diobe očeva imanja nastavio je upravljati imanjem najmlađega brata Petra i svojim. Od prodaje bogatijega dijela solinskoga imanja, ženina imanja u Kaštelima i dijela koji je dobio od očeve kuće u Splitu, prodane godine 1897., počeo je graditi dvije kuće u Splitu (sada Zagrebačka 5) i potpuno preuredio staru kuću u Solinu, koju je dobio zajedno s bratom Petrom. Vjerojatno nema mnogo sačuvanih arhivskih izvora o gradnjama u Splitu. Do sada proučeni izvori potvrđuju u Muzeju grada Splita nekoliko arhitektonskih nacrti, a pet ih je poznato u tiskanim fotografijama.⁹⁰ Dva je nacrti izradio i potpisao u siječnju 1900. Ante Bezić (Grohote, 11. lipnja 1849. – Split, 2. srpnja 1906.), a tri nisu potpisana i vremenski označena, ali su vjerojatno njegova.⁹¹ Nacrti nisu dovoljno proučeni, u tiskanim opisima nisu sve pojedinosti, pa točni zaključci o građevinama nisu mogući bez novoga proučavanja. Dok su splitske kuće bile u gradnji, a dovršene su godine

83 G. Novak 1965, str. 332.

84 L. Maschek 1871, str. 145; 1872, str. 99. Godine 1871. Stjepan je u Solinu bio glavar sela (L. Maschek 1871, str. 145), a godine 1876. i 1877. u poštanskoj službi (L. Maschek 1876, str. 54).

85 Narodni List, Zadar, godina XXI., broj 56, subota, 22. srpnja 1882., stranica 1: *Spalato, 19 luglio. L'esito della nostra prima giornata elettorale vi fu già partecipato per telegrafo. (...) Ieri fu la seconda giornata, e Salona elesse Stefano Speraz c.r. maestro postale e Marino Peroš da Miravince (...);* stranica 2 (Brzojavke »Narodnom Listu« stigle do danas poslije zadnjeg broja): »Split, 19 srpnja. Jučer izabrani su u Solinu c.k. postmajstor Šperac i Marin Peroš«.

86 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 91. Fotografija groba, na stranici 87, ima pogrešku u riječi: »Josipa«.

87 Na krštenju, 22. studenoga, kumovali su ugledni splitski plemići.

88 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, Tri sina djeda Stjepana: Marin, Josip, Petar; Split, kolovoz 1958, str. 1.

89 L. Maschek 1876, str. 26.

90 S. Piplović 2003, str. 21-22 (tiskarskom pogreškom izostavljene bilješke, pa tako i bilješka 15; vjerojatno je sadržavala podatak o mjestu čuvanja nacrti: u Muzeju grada Splita); 41 (popis izložaka), 1 str. korica i str. 69-71 (fotografije).

91 S. Piplović 2003, str. 22: »Općinsko upraviteljstvo potvrdilo je nacrt 26. ožujka 1900.«

Slika 8
Anonim, Portret Marina Šperca (1851. - 1919.), ulje, platno
[Zagreb, Sloven Mosettig]

Slika 9
Anonim, Portret Jerke Šperac (1850. - 1937.), ulje, platno
[Zagreb, Sloven Mosettig]

1902., braća su stanovala u Solinu. U novim su splitskim kućama bili Marin, u kući uz ulicu, i Petar, u kući uz željeznicu. Petrova je imala hipoteku, pa je on godine 1940. razvlašten, a kuća prodana (sada je srušena i na tome je mjestu Kršćanska adventistička crkva sagradila svoju crkvu). U godini 1900., prije svibnja, potvrđeno je postojanje Bogorodičine slike koju je za Marina slikao Josip Lalić.⁹² Braća su sagradila grobnicu na splitskome Sustjepanu, koja je, po natpisu, pripadala objema obiteljima. Drugi natpis potvrđuje prvi ukop u nju: Petrova sina Stjepana,⁹³ a matice potvrđuju ukop Marina, Petra i njihovih žena. Grobnica je oblikovana kao dvostruka. Na

sredini je okomita kamena ploča. Ima nekoliko umjetnički oblikovanih dijelova: križ na vrhu, trokutni zabat, brončani reljef Bogorodice (vjerojatno Žalosna Bogorodica) u kamenom ovalnom okviru, kamenu natpisnu ploču ispod reljefa i kameno klecalo ispred te središnje okomite ploče. Na lijevoj strani, kada gledatelj gleda grobnicu okrenut licem prema njoj (sjeverna strana groblja), dio je s grobom obitelji Šperac. Taj dio također ima na svome vrhu okomitu kamenu ploču s polukružnim zabatom i na njoj u kamen uklesan natpis, desno, i brončani reljef Stjepana Šperca s natpisom, lijevo. Natpisi: na vrhu središnje ploče, u trokutnom zabatu: spojena slova X P (znače: Christus Rex,

92 A. Duplančić 1999, str. 35, bilj. 123.

93 D. Kečkemet 1994, str. 73: »U bronci je bio izveden ovalni reljef s likom Bogorodice na nadgrobnoj steli bogato izvedene grobnice s lijepim kićenim kamenim klecalom obitelji Šperac. Na istoj je grobnici i brončani portret djeteta iz 1901. god. Oba, inače dosta dobra, reljefa su bez potpisa.« Natpisi na grobnici: str. 137-138. Obiteljski i Stjepanov natpis pogrešno su pročitani. Broj groba na tlocrtu groblja: IX-30-34; tlocrt je morao biti uvršten u knjigu, kako upućuje bilješka 145 na stranici 53, ali nije. Fotografija dijela grobnice tiskana je na stranici 52 s pogrešno uvrštenim tumačem; taj tumač pripada stranici 46, a onaj na stranici 46 pripada stranici 52. Desni (južni) dio ove zajedničke grobnice je grob obitelji Batišić, Kažotić i Kevesić (FAMIGLIE DE BATTISTICH-CASOTTI-CHEVESICH); natpis na str. 138 pogrešno pročitani.

Slika 10
Kuća Šperac u Splitu (Zagrebačka 5), 1900. (snimio Jakov Teklić, 2009.)

Slika 11
Grobnica Marina i Petra Šperca na Sustjepanu u Splitu, poslije 1901., uništena 1961. (snimio Duško Kečkemet, 1958.) [Split, Muzej grada Splita]

a to je Kristov grčki monogram); na kamenoj vrpici ispod reljefa Bogorodice: AVE MARIA; na kamenoj ploči ispod reljefa Bogorodice: VIRGO MATER PLORANS | REQUIEM ET LUCEM | ANIMABUS PURGANTIBUS | IMPLORA; na kamenoj ploči obitelji Šperac: FAMIGLIE DI | MARINO E PIETRO | SPERAZ; na brončanom reljefu: na uskoj vrpici ispod portreta: 29. VI. 1893 – 9. VIII. 1901; na širokoj vrpici desno od portreta: STEFANINO | PRIMO SCESE IN QUESTA TOMBA | E VI ASPETTA | LE CARE LUSINGHE ABBATTUTE | CHI ANELA RICONGIUNGERSI A LUI | NELLA PACE ETERNA. Poslije rušenja groblja i te grobnice, godine 1961., mrtvi su premješteni u obiteljsku grobnicu Šperac na Lovrincu, koju je sagradio Feliks, drugi Petrov sin, a na njoj je natpis: OBITELJI ŠPERAC.

Vinka Šperac je rođena u Solinu 2. srpnja 1855., a krštena 8. srpnja u Vranjicu; vjenčana 12. rujna 1875. u Vranjicu;⁹⁴ muž Matij Glavan; umrla 19. veljače 1931. u Rijeci; Matij Glavan je rođen u Podvežici 24. veljače 1846., a umro je na Sušaku 9. travnja 1905. O svojoj tetki piše Vinka Bulić: »Kad je teti bilo dvadeset godina udala se za inženjera Matu Glavana rodnom iz Podvežice kod Sušaka.⁹⁵ (...) U ono vrijeme god. 1876. gradila se željeznica iz Splita do Knina i taj mladi inženjer stanovao je u našoj kući. (...) Nikad mi tetka o tim svojim danima prve ljubavi ništa nije pričala, znam samo, kad je bila zaručena da je parobrodom otputovala sa majkom na Rijeku da upozna svoju novu rodbinu. To putovanje kazivala mi je da je trajalo punih osam dana, jer bi parobrod u svakoj luci prenoćio, sve do Rijeke.⁹⁶ (...) Ipak obadvije četverokatnice na Sušaku nisu tetki značile ono, što mala kuća koju je baštinila od oca u Solinu i nazivala je 'moj najmiliji dom'. Bila je to mala zgrada, nekad štala Napoleonove vojske nad samim solinskim vodopadom napram Šperčevim kućama. Taj neugledni amfibij, barba Mate je tako estetski nadogradio i uljepšao terasom i balkonom na kolonete, a dugu sprednju plohu između dva kata ukrasio crtežem sa inicijalima V. G., da je uistinu davalo dojam male ville. Uz kuću je bio mali 'gjardinet' sa nekim indijanskim stablom, čije grane spuštale su se sve do zelenog stola i klupe ispod njega.«⁹⁷ Godine 1831.

Slika 12
Vinka Šperac, udana Glavan (1855. - 1931.) [Split, Anđelka Derado, osobni arhiv] uz tetku Vinku, lijevo: Milka Šperac (1890. - 1962.); desno: Vinka Šperac (1884. - 1965.)

ovdje je bila gospodarska jednokatnica (čestica 389), vlasništvo Petra Pare, a oko godine 1890. je preuređena. U njoj je dvije godine, oko 1900., živjela Vinkina bratanica Vinka zajedno s Marom, drugom svojom tetkom. Tu

94 Kumovi su bili inženjer Petar Luger i mladenkin brat Marin, geometar.

95 Vinka Bulić stalno piše: Mate, jer je taj izgovor uobičajen u Solinu i njegovoj široj okolici, pa su tako govorili i u obitelji Šperaca. Njegovo je ime Matij, kako je na nadgrobnom natpisu, a to potvrđuje i Vinka Bulić kad opisuje običaj u čast njegovoga imendana: »večer prije njegovoga imendana 23. veljače«, jer je, po starom kalendaru, apostol Matija bio 24. veljače. Leksikografska natuknica (M. Vicelja 1998) ima netočne sve nadnevke rođenja (20. kolovoza 1836.) i smrti (3. srpnja 1914.).

96 Trajanje je putovanja pretjerano. Godine je 1838. saski kralj putovao, sa svim zadržavnjima, od Trsta do Šibenika četiri dana. Putnički vodič iz godine 1883., nakladnik Adolf Hartleben, predviđa za najspornije putovanja brodom od Rijeke do Splita 33 sata.

97 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956, str. 6-7, 12-13.

Slika 13

Kuća Vinke Glavan u Solinu, teško oštećena 12. rujna 1943. [Split, Anđelka Derado, osobni arhiv]

je kuću Vinka Glavan oporučno ostavila bratancima Vinki i Milki. Godine 1937., posredstvom treće bratance Marice, koja je već tada živjela u Grazu, kuću iznajmljuje Hela Račić, udovica Antona Račića.⁹⁸ Tu su stanovali ona i sinovi joj Anton-Karl i Georg-Eduard do godine 1939., kada su otputovali u Austriju. U njemačkom avionskom bombardiranju Solina, 12. rujna 1943., ta je kuća zapaljena i dijelom porušena, a poslije rata je potpuno srušena.⁹⁹ U poslovima gradnje novoga Arheološkoga muzeja, Vinka Glavan, nedugo prije 17. kolovoza 1898., nudi na dar tri tisuće četvornih metara zemljišta, ako Muzej bude građen u Solinu, a predlaže na izbor dva mjesta: uz put

za Trogir i put za Sinj.¹⁰⁰ Vinka je svoga muža i sebe željela pokopati u Solinu, pa je narudžbu nove grobnice (opet) povjerila Ivanu Rendiću. On u pismu svojoj ženi, bez nadnevka, spominje odlazak u Solin i sklapanje ugovora. Sačuvana su dva njegova nacrti s naslovima: »Platforma na koji se diže figuralni spomenik. Supetar na Braču 12/10 1911. Ivan Rendić« i »Pročelje – Arhitektonička osnova za nadgrobnji spomenik gosp. Ud. Vinke Glavan koji se ima podići na groblju u Solinu. Supetar na Braču, 12/10 1911. Ivan Rendić kipar«.¹⁰¹ Na grobnici je brončani odljev kipa Zaspala Vestalka.¹⁰² Kameni i kovinski dijelovi grobnice oblikovani su drukčije nego na ostalim grobnicama s tim

98 Anton Račić (Ljubljana, 4. studenoga 1857. – Solin, 15. studenoga 1933.), umirovljen 1. siječnja 1907. u činu kapetana bojnoga broda, promaknut 16. rujna 1916. u čin naslovnoga kontraadmirala; stanovao je u Solinu od oko godine 1924. do smrti i pokopan je u Solinu, u vlastitu grobnicu (M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 90-91).

99 Sada je na prostoru te kuće tržnica. U bombardiranju 12. rujna 1943. porušena je kuća Milke Derado (čestica 854), u kojoj je stanovala i imala trgovinu obitelj Milišić (Marijančino), a poslije je stanovala obitelj Vučković. Poslije rata na ovome je mjestu sagrađena Jamanova kuća.

100 F. Bulić 1898, str. 227.

101 Zagreb, Gliptoteka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, arhiv; podatak: D. Kečkemet 1969, str. 520, bilj. 876.

102 Ivan Rendić je ostvario kip Zaspala Vestalka (jednom ga je nazvao San smrti) najprije u gipsu. Izložio ga je u Trstu, u svom novom ateljeru koji je tada bio pokazan javnosti, u svibnju 1897. (prva novinska vijest 15. svibnja). Najprije je, vjerojatno 1897., klesanje kipa u mramoru naručeno za grobnicu u Orebiću (Anton Mimbelli i obitelj). Zatim je, u lipnju 1907., pokazana javnosti grobnica u Trstu (Famiglia T. Cossovich) s brončanim odljevom kipa. U siječnju 1909. već je u javnosti pokazana grobnica u Opatiji (Obitelj Tomašić Ivana) s brončanim odljevom kipa. Po Rendićevu pismu od 6. srpnja 1909. ugovorio je grobnicu u Drnišu za pokojnika koji je umro 10. siječnja, a grobnica je u rujnu 1910. pokazana u javnosti (Antonio Vucassovich); oko godine 1995. uništen je ili otuđen u ratu oštećeni kip. Po vremenskom je slijedu solinska grobnica, u godini 1911. Zadnja je naručena grobnica u Rijeci, pokazana javnosti u travnju 1915. (Obitelj Josip Smokvina). Svi podatci (osim onoga iz godine 1995.) u: D. Kečkemet 1969, str. 368, br. 157, str. 512, bilj. 819 (Mimbelli); str. 388, br. 194, str. 517-518, bilj. 856 (Toma Kosović); str. 394-395, br. 206, str. 519, bilj. 868 (Tomašić); str. 395, br. 207, str. 519, bilj. 869 (Vukasović); str. 400, br. 222, str. 521-522, bilj. 883 (Smokvina).

kipom. Natpis:¹⁰³ MATIJU GLAVANU | INŽINIRU | RODJENU U PODVEŽICI OPĆINE TRSATA 24. II. 1846. | UMRU NA SUŠAKU DNE 9. IV. 1905. | UDOVA VINKA RODJ. ŠPERAC | OVAJ SPOMENIK PODIŽE ŽELJOM DA SE OPET | S NJIM U VJEČNOM POČIVALIŠTU ZDRUŽI | ŽELJA JOJ SE ISPUNI 19. II. 1931. Kameni su dijelovi grobnice oštećeni od udaraca, vjerojatno od krhotina avionskih bomba, a kipu nedostaje gornji dio svijećnjaka, jer njegovo postojanje jamči sačuvano postolje i fotografija tiskana godine 1969. Pisanje Vinke Bulić o tetki: »lako ona nije naslijedila onu religioznost majčinu, religijski principi bili su uvijek

protkani kroz njeno razborito vladanje. Solinskoj crkvi Gospe od Otoka darovala je za glavni oltar krasni svileni plavi zastor sav izvezen vjencem cvijeća,¹⁰⁴ potvrđeno je podatkom u Listu Biskupije spljetske i makarske, u listopadu 1886., na koji je upozorio Arsen Duplančić u svome proučavanju crkve na Otoku.¹⁰⁵

Josip Petar je rođen u Solinu 23. svibnja 1861., prvi put vjenčan 21. svibnja 1883.; žena Jela Žuvela; drugi put vjenčan 26. veljače 1906.; žena Ruža Milišić; umro je u Solinu 13. kolovoza 1937. i pokopan u svoju grobnicu.¹⁰⁶ Prva je žena Jela Žuvela rođena 7. svibnja 1859. u Korčuli,

Slika 14
Josip Petar Šperac (1861. - 1937.) [Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv]

Slika 15
Ruža Šperac (1880. - 1960.) [Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv]

103 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 90 (natpis; suvišna samo riječ »sa« i predzadnji razdjel redaka), 91 (fotografija). D. Kečkemet 1969, str. 397-398, br. 215: »Matiji Glavanu-inžiniru-udova Vinka rođ. Šperac«.

104 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956, str. 15.

105 A. Duplančić 1999, str. 35, bilj. 122.

106 Posebnu je grobnicu sagradio sebi kad mu je brat Marin, godine 1894., sastavio i dao uklesati natpis na grobnicu oca Stjepana. Josip Petar je svoju grobnicu vjerojatno dovršio prije 1898., jer je u nju pokopao prvu ženu Jelu.

a umrla je 19. srpnja 1898. u Solinu. Druga je žena Ruža Milišić rođena 23. rujna 1880. u Solinu, a umrla je 4. lipnja 1960. u Zagrebu i pokopana 8. lipnja u Solinu. O svome ocu piše Vinka Bulić: »buduć nestalan u radu mnogo bi toga započeo al ne priveo kraju. Ušao u zadarsku preparandiju, al je ne dovršio, bio neko vrijeme pomorac al mu more dozlogrdilo, djed mu otvorio i snabdio u Solinu dućan, al za trgovinu pogotovo nije imao smisla, a ma nimalo. U ono vrijeme živilo se na imanju i to dobrostojećem, pa ti prekidi započetih karijera nisu ekonomski značili nikakvu propast obitelji. (...) moj otac sve do smrti moje majke ne mario mnogo za svoj posjed, već živio životom mladog lakoumnog vlastelina. Bio je izvrstan lovac, često išao u Knin kod svojih znanaca koji ga pozivahu u lov, u Splitu bio je jedan od najboljih igrača biljara i tercilja na kartama, na igri faire, te svojom simpatičnom pojavom sticao sve više prijatelja i prijateljica. Uslužan i nekoristoljubiv bavio se i kupnjom njemu omiljenih konja, zbog toga često putovao u Italiju i nabavljao ih za svoje znance, koji ga držahu u tome stručnjakom i imali u njega slijepo povjerenje. Al smrću moje majke on se vrlo promjenio. (...) bratski razdor kulminirao je kad je Marin poslije očeve smrti, preuredio spomenik na obiteljskom grobu i da udovolji i sebi i braći napisao ime oca pola hrvatski pola talijanski, naime ime je napisao Stjepan, a prezime Speraz sa 'z' umjesto kako se oni dvojica potpisuju sa 'c' Šperac. Moj se otac na ovo žestoko revoltirao i našao to insultacijom Marina i njegova talijanaštva, te prekine svaki odnos s njime. Stoga kad umrije moja majka on je ne htjede zakopati u obiteljski grob sa imenom Speraz, već joj sagrađi novi grob uza zid na desnu ruku ulaza. Ogorčeni Marin radi te geste moga oca i neutješiv kad umrije mali Stefanin u koga je polagao sve svoje nade, odlučio povući se iz Solina te sagrađi sasama novu grobnicu u Splitu.«¹⁰⁷

Josip Petar je godine 1898. bio udovac s tri kćeri, pa je sam morao skrbiti za njihov odgoj. Iako je njegova sestra Vinka Glavan na Sušaku primila tu djecu,¹⁰⁸ on je u svoj dom doveo Ružu Milišić da mu u toj skrbi pomogne, a poslije osam godina ju je oženio. Ona ga je i prije udaje nagovorila na poslove drukčije od onih koje je do tada

Slika 16
Grobica Josipa Petra Šperca u Solinu, poslije 1898., a iza nje sarkofag iz Vranjica (snimio Jakov Teklić, 2009.)

vodio. To je bilo stočarstvo i poljodjelstvo na vlastitome zemljištu, vođeno na suvremen način koji Solinjani do tada nisu poznavali ili nisu htjeli prihvatiti. Prva je bila tvrtka Uzorna mljekarnica, utemeljena godine 1902. sa suvlasnikom Lukom Grgićem iz Vranjica i uz državnu potporu. Na proljeće 1903. već je obavljen državni nadzor i rad je započeo. Nadugo poslije Josip Petar je nastavio raditi sam, pa je tvrtka bila Mlijekarna Šperac.¹⁰⁹ U novoj su zgradi stanovale dvije obitelji: Josipova i jednoga radnika

107 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, Tri sina djeda Stjepana: Marin, Josip, Petar; Split, kolovoz 1958, str. 1-2, 4.

108 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, listopad 1955, str. 2: »Kad mi je bilo četiri godine djed je zamolio tetku, njegovu kćerku da me povede sa sobom na Sušak, gdje je ona bila udata, uvjeren da ću tamo biti bolje odgojena nego na selu.« Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956, str. 14-15: »moj otac, a njezin brat ostao je udovac sa nama trima kćerima i ona je bila preuzela tu tešku dužnost da se i za nas brine (...) očuva od svakog zla i da se za nas briga do naše udaje. A i brigu oko opreme uglavnom je snosila ona, napose uložila mnogo truda da nam očuva dio očinstva koji bi se bez njenog zagovora bio sigurno, drugom očevom ženidbom, sasama rasplinuo.«

109 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 117.

Slika 17
Vinka Šperac (1884. - 1965.), veljača
1895., foto Ilario Carposio u Rijeci
[Split, Anđelka Derado, osobni arhiv]

Slika 18
Marica Šperac (1889. - 1978.), 1909.,
foto Cesare Damiani u Dubrovniku
[Split, Anđelka Derado, osobni arhiv]

Slika 19
Milka Šperac (1890. - 1962.), oko
1916. [Split, Anđelka Derado, osobni
arhiv]

iz Bosne (Jozo i Marica) koji je zajedno sa ženom obavljao sve poslove. Ispred kuće je bila sjenica za odmaranje, a iza kuće ograđene livade za ispašu krava i konja. Rad je prestao godine 1935. Potaknut svojim novim poslovima, pokušao je ostvariti tvrtku Uzorno vrtlarstvo, pa je posao povjerio došljacima iz Bugarske koji su u Splitskom polju počeli uzgajati povrće i voće na način koji do tada nije bio poznat. Zajedno s Lukom Grgićem uveo je u Solin suvremeno peradarstvo i svinjogojstvo, ali je sve bilo kratkoga vijeka. Gospodarski su mu poduhvati povećali ugled i u drugim mjesnim poslovima, pa je sudjelovao u vođenju crkvenih graditeljskih poslova. Godine 1907. sagrađen je zvonik Gospe od Otoka, a oko godine 1922. sagrađen je još jedan kat zvonika, a potom i kuća za kapelana uz crkvu svetoga Kaja.¹¹⁰ Takve su njegove zasluge potvrđene počasnom službom u Upravnom Vijeću Splitske i makarske biskupije (biskupovo imenovanje od 20. travnja 1924.). Njegovo članstvo u solinskom Sokolskom društvu potvrđuje društvena osmrtnica, društvena počast pred Sokolskim

domom i govor liječnika i društvenoga staroste Martina Žižića nad grobom.¹¹¹ Ruža Šperac i prije muževe smrti počinje stanovati u Splitu, u tada još novoj Tartaglijinoj ulici, gdje je stanovala njezina kći Katica kad se školovala,¹¹² a nedugo poslije muževe smrti dovršava višekatnicu za iznajmljivanje (danas Istarska 23), koju gradi Petrov sin Feliks, i ona seli u tu kuću. Josip u Solinu gradi grobnicu za svoju prvu ženu, a u njoj će biti pokopan i on i njegova druga žena. Na grobnici su tri natpisa: JELA ŠPERAC RODJ. ŽUVELA | USNU U GOSPODINU | 19 SRPNJA 1898 U 39. GODINI ŽIVOTA | BOG JOJ DUŠU POMILOVAO (ovalna ploča na sredini uspravnoga križa); SPROVEDE SVOJ KRATKI VJEK | VRŠEĆI | SVE KRŠĆANSKE DUŽNOSTI | KAO ŽENA SUPRUGA MATI | OSTAVILA ZA SOBOM | UCVILJENA MUŽA I DJECU | BOG JOJ DUŠI POMOGAO (postolje križa); JOSIP ŠPERAC | *1861 †1937 | RUŽA ŠPERAC | *1880 †1960 (kamen okomito postavljen na gornji dio ploče).

Djeca Josipa Petra iz prvoga braka: Vinka (27. prosinca 1884. – 18. listopada 1965.), Jerka Ljubica (14. srpnja 1886.

110 Josipova se povezanost s ovom crkvom i don Franom Bulićem, koji mu je 1922. iskazao nezadovoljstvo onim gradnjama, očitovala i u vjenčanju kćeri Milke Dušane i inženjera Josipa Derada, 2. lipnja 1923. u ovoj crkvi, a obred je vodio don Frane.

111 Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv: spis Biskupske kurije (broj 66/p 1924), osmrtnica, primjerak govora pisan pisaćim strojem (bez potpisa; govornik spomenut u tiskanoj obiteljskoj zahvali od 20. kolovoza 1937.).

112 Katica je bila glazbeni pedagog.

Slika 20
Katica Šperac (1911. - 1987.), foto Marjan u Splitu [Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv]

– 14. siječnja 1888., pokopana 15. siječnja, prva iz ove obitelji, u groblju na Otoku u Solinu), Mara Santa¹¹³ (2. studenoga 1887. – 7. studenoga 1887.), Marica (18. svibnja 1889. – 12. ožujka 1978.), Milka (na krštenju: Milica Dušana; 29. kolovoza 1890. – 26. srpnja 1962.). Djeca iz drugoga braka: Antica (27. studenoga 1906. – 5. prosinca 1906.), Katica (na krštenju: Katica Vilma; 12. svibnja 1911. – 1. travnja 1987.). Rod Josipa Petra završava, jer nije imao sina. Potomci po njegovim udanim kćerima, o kojima nema posebnoga poglavlja: Marica je oko godine 1916. udana u Budvi; muž Robert Bratranek; kći Putzi (1916.), udana Brugger. Milka je 2. lipnja 1923. udana u crkvi svetoga Kaja u Solinu; muž Josip Derado; sinovi: Klement (1924. – 2004.), Josip (1927. – 1930.), Ivan (1929.), Luka (1932. – 1992.). Katica je udana 31. listopada 1936. u crkvi Gospe od Pojššana u Splitu; muž Vjekoslav Auf; kćeri: Rosemarie,

udana Bjeladinović (1938.), Hildegard, udana Franić (1941.)

Mara Šperac je rođena u Solinu 25. kolovoza 1863., a umrla na Sušaku 3. listopada 1922. i pokopana u Solinu. Vinka Bulić piše o svojoj tetki: »Nakon nekoliko vremena tetka uzme k sebi i drugu svoju sestru Maru, siroticu kojoj su bile oduzete obe noge. Tako sakatu roditelji su je bili dali u samostan trogirskih koludrica, u nadi da će tamo doživotno ostati. Al Mare koju je sigurno u djetinstvu zahvatila dječja paraliza i nitko nije imao smisla da ju treba liječiti, imala je tako vedru i veselu narav, pa sa svim svojim puzanjem nije htjela ni da čuje da ostane zatvorena među četiri samostanska zida. Tetka ju je stoga uzela k sebi, u nadi da, iako kasno, ipak bi se moglo poboljšati njeno neizlječivo stanje. I doista, sjećam se kako bi svako popodne tačno u 3 sata dolazio Dr. Kiseljak naš kućni liječnik, te ulago toliko truda da masažom donekle joj ispravi noge. Trajalo je to više od godine dana, dok ih je toliko poravnao da joj se mogla postaviti ortopedska oprema. I tako je (...) sa dvjema štakama počela da uči

Slika 21
Mara Šperac (1863. - 1922.), foto Ilario Carposio u Rijeci [Split, Mira Derado, osobni arhiv]

113 Krštena je na samrti, kumovali su ukućani: tetka Katica (ona je redovito boravila u Rijeci) i djed Stjepan.

prve korake (...) dok se nije u hodanju toliko učvrstila, da joj je bila dostatna samo jedna štaka».¹¹⁴

Petar Šperac je rođen u Solinu 13. listopada 1865.; vjenčan 17. listopada 1891. u Starom; žena Anka Šimeta; umro je u Splitu 12. lipnja 1942. i pokopan u zajedničku grobnicu s bratom Marinom na Sustjepanu. Anka Šimeta je rođena 25. siječnja 1870. u Novom, krštena 1. veljače, a umrla je 4. kolovoza 1940. u Splitu i pokopana u zajedničku grobnicu s mužem na Sustjepanu. O svome stricu piše Vinka Bulić: »Treći brat Petar, taj po svojoj tihoj i skromnoj naravi bio je sasvim protivan od svoje starije braće. Mnogo mlađji od brata Marina ovaj ga uzeo pod svoju zaštitu te živio većinom u njegovoj obitelji. Od svoje majke naslijedio je veliku pobožnost i bio bi najvolio zaredit se za svećenika ili ući u neki samostan, al kako Marin nije imao djece, a Bepo samo kćeri, te od Stjepanovih sinova

Slika 22
Petar Šperac (1865. - 1942.) [Split, Nađa Zglav, osobni arhiv]

ne bi bilo nasljednika stoga se podvrgne želji i odluci Marina da se vjenča. Uzeo je Anku Šimeta isto Kaštelanku (...).»¹¹⁵ Osim ovoga što o Petru i njegovoj obitelji piše Vinka Bulić, poznat je podatak da je 15. studenoga 1908. primio crkveno odlikovanje Pro Pontifice et Ecclesia, kojim ga je, za istaknutu katoličku javnu djelatnost, odlikovao papa Pio Deseti.¹¹⁶

Petrova su djeca: Antica Marija (15. srpnja 1892., krštena 23. kolovoza – oko 1914.), Stjepan (29. lipnja 1893., kršten 15. studenoga – 9. kolovoza 1901.), Feliks (14. srpnja 1895., kršten 5. kolovoza – 13. svibnja 1978.), Marin (9. ožujka 1898. – 14. kolovoza 1978.), Rinka Jerka (21. travnja 1900. – 6. siječnja 1981.). Antica i Stjepan su rođeni u Splitu, a potom je Petar privremeno odselio, jer je splitska kuća bila još u gradnji, pa je Feliks rođen u Štafiliću, a Marin i Rinka u Solinu. Dvoje je Petrove djece rano umrlo. Najprije **Stjepan**, kad je imao osam godina, pa ga stric Marin nije stigao posiniti, kako je želio. Stjepan je dva puta portretiran, prvi put za života, a drugi put vjerojatno poslije smrti. Slikar Josip Lalić (Split, 13. rujna 1867. – Roma, 13. veljače 1953.) došao je godine 1900. u Split, pa je tada u zadarskome Narodnom Listu dva puta, 28. travnja i 9. svibnja, bio opisan njegov život i rad i nabrojene slike koje je tada slikao. Na te vijesti svojedobno je upozorio Arsen Duplančić kada je pisao o Lalićevoj slici u crkvi Gospe od Otoka.¹¹⁷ Po toj vijesti slikar je »izradio portret Stjepana Šperca iz Splita«. Tada je bio živ samo dječak Stjepan, a po nekim je sjećanjima na nekadašnji stan njegova mlađega brata Feliksa, slika dječaka bila u tome stanu. Drugi je portret dječaka Stjepana bio brončani reljef na njegovu grobu. Još je uvijek nepoznato tko je umjetnički oblikovao grobnicu, a nije zapamćena ni sudbina dvaju reljefa u času rušenja groblja. **Antica** je bila bolesna od svoje druge ili treće godine, pa nije živjela u obitelji nego negdje u Italiji. Tamo je umrla u dobi od oko dvadeset dvije godine, ali bez uspomene o točnome mjestu i vremenu. O drugoj djeci nema mnogo podataka i onih živopisnih uspomena koje je o starim Špercima pisala Vinka Bulić, pa ih stoga nisam uvrstio u posebna poglavlja, nego ih samo kratko nabrajam. **Feliks** je inženjer građevinarstva. Vjenčan 28. studenoga 1925. u Splitu; žena Marija Mosestigg (13. veljače 1903. – 14. ožujka 1991.); nije imao djece. Sagradio je, s bratom Marinom, godine 1938. kuću na Katalinića brigu

114 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956, str. 10.

115 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, Tri sina djeda Stjepana: Marin, Josip, Petar; Split, kolovoz 1958, str. 2.

116 List Biskupije splitske i makarske, XII, Split prosinac 1908, 96.

117 A. Duplančić 1999, str. 35, bilj. 123.

Slika 23
Obitelj Feliksa Šperca [Zagreb, Sloven Mosettig, osobni arhiv] s lijeva na desno: Marija (1903. - 1991.), Karmen Mosettig, Feliks (1895. - 1978.)

(danas Katalinićev prilaz 1) i u njoj je kratko stanovao, a veći je dio života stanovao nedaleko od očeve kuće, u novogradnji koju je gradio za punca Ivana Mosettiga, trgovca tkaninama, koji je godine 1898. doselio u Split i bogato se oženio. Feliks je radio u općinskim stručnim službama, potom u tvrtki s Marinom Marasovićem, a godine 1945. je počeo rad u vlastitim tvrtkama: u Splitu

je bio projektni ured, a u Solinu proizvodnja betonskih pragova, blokova i stupova za dalekovode.¹¹⁸ Godine 1948. oduzeto mu je vlasništvo obiju tvrtki i stare kuće u Solinu, pa je splitsku državnu tvrtku Tehniku nastavio voditi do umirovljenja, godine 1965., a solinska je postala dio tvornice Jadranke koja tu nije dugo radila. **Marin** je bankovni činovnik. Vjenčan 17. rujna 1925. u Beču, kad i sestra mu Rinka; žena Dobrila Palaveršić (9. svibnja 1902. – 18. rujna 1994.), rođena u Antofagasti; djeca: Petar (1. svibnja 1927. – 12. svibnja 2006.), Nađa (15. srpnja 1931.). **Rinka** je vjenčana 17. rujna 1925. u Beču; muž Julius Klampfl (umro 1976.); nije imala djece, a živjela je u Grazu, gdje je s njom u zadnjim godinama bila Nađina kći Maja Zglav, udana Galer. Marinov rod bi mogao završiti, a po njemu i čitav rod Šperaca, jer njegov unuk Feđa još nema sina. **Petar** je mornarički časnik (sudjelovao je u Narodnooslobodilačkoj borbi od 1942., kao petnaestogodišnjak). Vjenčan 29. studenoga 1952.; žena Julka Arnerić (24. svibnja 1933.); djeca: Marinka (23. studenoga 1954.), Feđa (17. travnja 1958.). **Marinka** vjenčana 29. studenoga 1983. u Beogradu; muž Milorad Avramović; živi u Sjedinjenim Američkim Državama. **Feđa** vjenčan 17. travnja 1982. u Trogiru; žena Tanja Božić Radoja (24. lipnja 1958.); djeca: Nina (30. travnja 1987.), Nađa (28. veljače 1989.). Petar i Feđa su ostali u staroj kući Šperac.

Slika 24
Kuća Šperac u Splitu (Katalinića prilaz 1), 1938. (snimio Jakov Teklić, 2009.)

Slika 25
Marin Šperac (1898. - 1978.) [Split, Nađa Zglav, osobni arhiv]

¹¹⁸ Tvrtka u Splitu je bila u prizemlju očeve kuće. Tvrtku je u Solinu sagradio sjeveroistočno od stare kuće Šperac, na zemljištu koje je diobom pripalo njemu i bratu mu Marinu. Popravio je staru kuću, oštećenu u avionskom bombardiranju 12. rujna 1943., i iznajmio stanarima: najprije Bugaru Kokoškovu, a potom Luki Tomiću, poslovođi u svome pogonu.

Nada vjenčana 30. prosinca 1952.; muž Milan Zglav (1923. – 1988.); djeca: Helga (1953.), Maja (1957.), Nikša (1961.). **Helga** Martinac, arheologinja, živi u Splitu u staroj kući Šperac. **Maja** Galer, prevoditeljica, živi u Gracu; **Nikša** Zglav, agronom, živi u Splitu. Kad sam susreo gospođu Nađu, slušao sam, uz mnoge njezine uspomene i podatke o njezinu rodu, i jednu priču o gladi u Drugom svjetskom ratu, pa je kratko prenosim, jer se takvi događaji najbrže zaboravljaju. Kad je u ratu glad bila sve bliža, bogatstvo što su ga u gradu imali nije im moglo dati kruha, pa su godine 1943. zemlje u Solinu zasijali pšenicom i ječmom, ali Solin je u ratu bio daleko, pa im je pomogao solinski mesar Vlado Grubišić Gobušin. On je godine 1944. i 1945. pokosio urod, pa im je u Split donio oko sedam stotina kilograma brašna i oko pedeset kilograma ječma.

Katica Šperac je rođena u Solinu 29. listopada 1867. i umrla na Sušaku 26. siječnja 1888. Uz njezinu je smrt najprikladnije raspraviti o grobnici Šperaca u solinskoj groblju. Najprije o dosadašnjim proučavanjima. Godine 2006. Marko Matijević i Mladen Domazet imaju najviše podataka: »Obiteljske grobnice podižu imućniji Solinjani (...) obitelj Stjepana Šperca (1894.) [bilješka 278: Na grobnici stoji Stipan Speraz i nasljednici | 1894.]«¹¹⁹ »Iznad grobnice Stjepana Šperca stoji visoki kameni blok izgrađen od bijeloga i crvenoga kamena, bogato ukrašen višestrukim profilacijama i vegetabilnim motivima. U gornjem dijelu je medaljon s Kristovom glavom okrunjenom trnovom krunom, a u donjem je stajao natpis koji je kasnije prekriven reljefom djevojke s pletenicama. [bilješka 282: Reljef je nakon Drugoga rata nestao, a danas je vidljiv dio ranijega natpisa, nažalost nečitljiv.]«¹²⁰ »Grobnice starih solinskih obitelji govore (...) i o obiteljskim razdorima. Šperci na solinskom groblju imaju, osim staroga sarkofaga prenesenoga iz Vranjica te grobnice Vinke Glavan rođene Šperac, još dvije grobnice. Marin Šperac je poslije smrti svoga oca Stjepana (1828. – 1893.) ponesen autonomaškim osjećajima preuređio obiteljsku grobnicu te dao postaviti natpis Stipan Speraz i nasljednici | 1894. Dakle, talijanizirao je prezime, a očevo ime i ostatak epitafa napisao je hrvatski. Time je istaknuo svoje političko usmjerenje, ali i pokušao udovoljiti braći Josipu, koji je bio član Narodne stranke, i Petru, koji je bio sklon pravašima. Međutim, Josip se na ovo žestoko razljutio te prekinuo svaki odnos sa starijim bratom. Stoga, kad je umrla njegova žena Jela

Slika 26
Ivan Rendić, Grobnica Katice Šperac u Solinu, poslije 1888.
(snimio Jakov Teklić, 2009.)

(1898. u 39. godini), 'ne htjede je ukopati u obiteljski grob s imenom Speraz, već joj sagradi novi grob' [bilješka 290: V. Bulić, Obitelji]. Marin se poslije toga preselio u Split i na Sustipanu izgradio novu grobnicu za svoju obitelj i obitelj brata Petra, koji mu se u ovom sporu priklonio. [bilješka 291: Isto.]«¹²¹ Sve sam ove podatke želio provjeriti, ne samo u pisanju Vinke Bulić, nego i na grobnici. Vinka Bulić unosi zabunu svojom rečenicom: »Razabirem iz jednog pisma tetke, da kad mu je bila umrla najmladja kćerka Katica, njegov najstariji sin Marin, talijanskih osjećaja, autonomaš dao je uklesati po želji obitelji epitaf na grobu sestri, doduše hrvatski, ali sa imenom Katica (hrvatski) Speraz (talijanski) na što je djed pisao tetki, da se je on tome

119 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 88.

120 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 89.

121 M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 91.

usprotivio.« Na grobnici o kojoj sada raspravljam nema imena Katica Speraz, osim ako povežemo riječ SPERAZ iz prvoga od tri natpisa i riječ KATICI iz trećega natpisa. Druga rečenica Vinke Bulić: »bratski razdor kulminirao je kad je Marin poslije očeve smrti, preuredio spomenik na obiteljskom grobu i da udovolji i sebi i braći napisao ime oca pola hrvatski pola talijanski, naime ime je napisao Stjepan, a prezime Speraz«, usmjerava proučavatelja na drugi natpis, a taj doista postoji na grobnici o kojoj sada raspravljam, uz neznatnu razliku u imenu: Stipan. Treća rečenica Vinke Bulić: »Mrtvu prenesu je pokopat u Solin, gdje joj otac sagradi lijepi prostrani grob, a tetka joj podigne spomenik na kome se isticao kameni isklesani medaljon njenog mladenačkog oblička sa dnevom smrti 26. siječnja 1888. Djed ga ogradi željeznom ogradom i posadi četiri tuje«, usmjerava proučavatelja na još dva događaja u nastajanju Katičina groba. Grobnica u svome sadašnjem izgledu pokazuje nekoliko podataka koji potiču pitanja na koja sada nema odgovora, a veoma ih je teško uskladiti s rečenicama Vinke Bulić. Na vrhu je okomitoga dijela grobnice reljefni križ, ispod njega je ugrađen ovalni reljef glave Krista s trnovim vijencem, a na dnu okvira koji okružuje taj reljef uklesana su spojena slova XP (tanka slova od olova, slična onima drugoga natpisa). Na središnjem je dijelu reljefni ukras od cvijeta i lišća, a na podnožju su tri natpisa. Gornji ima riječi u tri reda: STIPAN SPERAZ | I NASLJEDNICI | 1894 (bez točke). Slova su od mjedi, a u oblikovanju se razlikuje prvi i drugi red. Po načinu izrade, ova su slova mogla biti umetnuta u svoja naknadno isklesana ležišta. Na donjoj polovini površine podnožja, iznad donjega vijenca, u kamen je uklesan srednji natpis u pet redova, a treći i četvrti red dijeli vodoravna crta: U CVIETU MLADOSTI | (oštećeno) MILE SESTRE VINKE K'N (oštećeno) | (oštećeno) JUĆ RAZTUŽENU OBITEL (oštećeno) | (oštećeno) RETNA LI SI HLADNA PL (oštećeno) | (oštećeno) ČUVAS TAKO MILE OST (oštećeno). Napisu je otučen lijevi i desni rub, a donji dio slova zadnjega reda oštetilo je pucanje kamena. Samo je prvi red natpisa ostao neoštećen, a ostali su redovi izgubili po nekoliko slova na početku i na kraju, vjerojatno različiti broj slova u svakome redu. Zanimljivost je ovoga natpisa nedostatak imena pokojnice, jer mu nije moguće prepoznati mjesto u oštećenim dijelovima. Taj nedostatak nadoknađuje, bez

obzira na vrijeme postavljanja, istodobno ili poslije, natpis na neobičnome mjestu ovoga spomenika, ispod donjega vijenca podnožja, na ravnoj površini uz donji rub. Slova su od olova i u oblikovanju su različita od drugih, a najbližnja su slovima drugoga reda gornjega natpisa: LJUBEZNOJ KATICI UMRLOJ DNE 26 SIEČNJA 1888 | RAZTUŽENI RODITELJI I BRAĆA | NA MILU USPOMENU (slova u riječi KATICI su neznatno viša). Iznenađujuće je na ovome spomeniku bilo vidjeti, desno od ovoga natpisa, riječi: I. RENDIĆ (slovima istoga oblika i načina klesanja kao što su u srednjem natpisu). Razmatranje podataka o grobnici valja stoga početi sigurnim zaključkom o umjetniku koji je zamislio i ostvario njezin prvi oblik. To je Ivan Rendić (Imotski, 27. kolovoza 1849. – Split, 29. lipnja 1932.), a ova grobnica u Solinu je starija od svih do sada proučenih u Splitu.¹²² Narudžba i oblikovanje nije starije od Katičine smrti, jer srednji natpis, oblikovan kao i kiparev potpis, spominje umrlu sestru Vinke Glavan, a prva je bila Katica. Najvjerojatnija je naručiteljica grobnice Vinka, jer nju imenuje izvorni natpis, sada dijelom uništen. Ako je ona naručila grobnicu i natpis, gdje je na grobnici bio »kameni isklesani medaljon« s likom pokojnice, a taj je lik u Solinu zapamćen kao reljef »djevojke s pletenicama« (vjerojatno su to riječi staroga grobara, sada pokojnoga). Ako je taj reljefni lik bio naručen poslije, mogao ga je naručiti, u bilo koje vrijeme, bilo tko u rodu. Teško je domisliti se tko i zašto bi to učinio poslije smrti Vinke Glavan, pa ostaje najvjerojatnija pretpostavka o njezinoj želji isticanja Katičina portreta na jednome mjestu gdje je to ona sama smjela učiniti, na mjestu njezina staroga natpisa.

O Vinkinim osjećajima i postupcima svjedoči Vinka Bulić: »na očevu želju uzme k sebi najmlađu sestru Katicu, djevojku od 19 godina, koja je bila dovršila svoju naobrazbu u samostanu Ancella u Splitu. U ono doba to je bio jedini djevojački zavod gdje su mogle splitske djevojke pohađati nižu srednju školu i odgojiti se prema propisima tadašnjeg pristojnog odgoja. Njezine uzorne bilježnice sa krasnim rukopisom još i danas imam u pohrani. (...) Mladu sestru vodila je u sva hrvatska društva (...) Tetka je kupila sestri skupocjeni crni glasovir, jer je ova u samostanu naučila svirat, pa je uz nju i ona uzimala satove i lijepo se uputila najprije kao pratnja sestri, a kasnije i samostalno. (...) Sestra joj Katica naglo se razboli i u tri dana preminu od

122 Na Sustjepanu su bile: grobnica Katalinić; izrada gipsanoga modela lika: Trst, 1900., godina lijevanja bronce: 1901., potpis: I. RENDIĆ (D. Kečkemet 1969, str. 373-374, br. 168; str. 514, bilj. 830); grobnica Bulat; izrada gipsanoga modela lika: Trst, 1900., godina lijevanja bronce: 1902., javna svečanost: 1. studenoga 1902. (D. Kečkemet 1969, str. 374-375, br. 170; str. 514, bilj. 831); grobnica Mihaljević; izrada gipsanoga modela lika: Trst, vjerojatno 1897. za grobnicu Prister u Zagrebu, godina lijevanja bronce: 1908., započeo 1907., sudeći po pismu Olgi Rendić od 3. rujna (D. Kečkemet 1969, str. 393, br. 201; str. 518-519, bilj. 863).

upale slijepog crijeva. (...) Njena nagla smrt (...) izazvala je (...) nekoliko osjećajnih i tužnih soneta (...) na hrvatskom i talijanskom jeziku, ove posljednje izdali su prijatelji brata joj Marina.¹²³ Mrtvu prenesu je pokopat u Solin, gdje joj otac sagradi lijepi prostrani grob, a tetka joj podigne spomenik na kome se isticao kameni isklesani medaljon njenog mladenačkog obličja sa dnevom smrti 26. siječnja 1888. Djed ga ogradi željeznom ogradom i posadi četiri tuje, koje su danas toliko uzrasle da ulijevaju neku duboku tugu. (...) Njena fotografija u dubokoj crnini, glasovir koji se za par godina nije otvarao, savršeni ručni radovi sestre sačuvani kao neke relikvije, sve je to bio odraz bola njene neprežaljene Katice.«¹²⁴

Vinka Šperac je rođena u Solinu 27. prosinca 1884., krštena 6. siječnja 1885.; vjenčana 4. listopada 1904.; muž Mate Bulić; umrla je u Splitu 18. listopada 1965.; Mate Bulić je rođen u Vranjicu 11. siječnja 1876., a druge podatke nisam uspio naći. Djeca: Ivan, Frane, Jelka (zvana Puse).¹²⁵ U javnom radu nije isticala svoje djevojačko prezime. Važan dio njezina javnoga djelovanja bio je u ženskim udrugama (Narodna Ženska Zadruga, Hrvatska Žena).¹²⁶ Don Frani Buliću, muževu stricu, u njegovim poznim godinama, pomagala je u javnoj djelatnosti, bila je izvršiteljica njegove oporuke, pisala je uspomene na njega i sudjelovala u poslovima nastajanja njegova prvoga javnoga spomenika.¹²⁷ Kip je oblikovao Frano Kršinić (Lumbarda, 24. srpnja 1897. – Zagreb, 1. siječnja 1982.), postavljen je u prostor južno od zagrebačke Sveučilišne knjižnice, a otkriven je 16. rujna 1935. Leksikografski podatci bilježe njezinu suradnju u mnogim časopisima i listovima. To su: Ženski svijet (1917., 1918.), Nova Evropa (1927.), Morgenblatt-Jahrbuch (1930.), Dom i Svijet (1933.), Hrvatska Revija (1934.), Hrvatska Straža (1934.), Kalendar Hrvatski Radiša (1937.), Hrvatska Sloboda, Novo Doba, Jutarnji List, Hrvatski Dnevnik, Naš Dom.¹²⁸ Godine je 1931. splitski Etnografski muzej tiskao na hrvatskom i njemačkom njezino djelo Naša narodna umjetnost (Dalmatinische Volkskunst), koje je slikama obogatila Zoe Borelli-Alačević (Zadar, 15. travnja 1888. – Firenze, svibanj 1980.).

Ovo prikupljanje podataka o solinskim Špercima završavam Vinkinim riječima: »Na stogodišnjicu njegove smrti 18. lipnja 1948. ubrala sam kitu cvijeća i ponijela ju na taj najstariji grob naših predja. Bilo je podne. Malo seosko groblje utonulo je u potpunu ljetnu tišinu. Tišina je postojala sve to dublja, jedva se još razabiralo žubor malih slapova kako neprimjetno i jednolično brzaju kroz mahovinaste hridi bližnjeg potoka. Meni se učini kao da sam negdje sasma blizu onkraj granice ovoga života, kao da je vrijeme zastalo i da ovih prohujalih sto godina nisu nego sekunde vječnosti. Osjećala sam kako sa dragim patničkim prastricem Marinom razgovaram, al ne ljudskim riječima već nekim nejasnim mislima koje su nam se zajednički ispreplićale i nestajale kao u snu. Hoće li ikad itko više od našeg roda sjetiti se da posjeti ove naše stare grobove i nad onim prirodno ljudskim trzavicama, koje su se napokon u njima stišale sa pietetom i ljubavi izmolit jedan Upokoj vječni.«¹²⁹

Slika 27
Vinka Šperac, udana Bulić (1884. - 1965.) [Split, Mira Derado, osobni arhiv]

123 Zagreb, Hildegard Auf-Franić, osobni arhiv, rukopisni prijepis posmrtnih soneta: dva soneta s naznakom: *Spalato 30 Gennaio 1888.*

124 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, pismo Rinki Šperac, Split, 19. veljače 1956, str. 8-9.

125 Nisam našao potpune podatke o Vinkinoj djeci. Njezin muž Mate sin je Marina Bulića. Marin, rođen 1831., je najstariji brat don Frane Bulića.

126 Splitska je udruga Domine priredila u splitskoj staroj gradskoj vijećnici, od 10. do 25. prosinca 2007., izložbu Žene Splita i Dalmacije – ženski vremeplov, pa je ta javna djelatnost Vinke Bulić pokazana u jednome poglavlju izložbe. Slično je poglavlje dobila i Vica Šperac (Bruno Sperani).

127 To potvrđuje natpis: PRINOSOM ŠTOVATELJA MAROM I | TRUDOM DRUŠTVA HRVATSKA ŽENA.

128 Z. Mužinić 1989. Leksikografska natuknica ima podatak: »Ostavila je u rukopisu monografiju o povijesti obitelji Šperac, koja se čuva u Muzeju grada Splita«, ali taj rukopis nije monografija.

129 Split, Muzej grada Splita, bez broja: Vinka Bulić, Obitelji Šperac, Tri sina djeda Stjepana: Marin, Josip, Petar; Split, kolovoz 1958, str. 5. M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 92.

Slika 28

Izlet u Kotlenice, 1930. [Split, Konzervatorski odjel, arhiv Frane Bulića] poznati samo neki, s lijeva na desno: druga: Jelka Bulić, šesti: don Frane Bulić, osmi: Mate Bulić, jedanaesta: Vinka Šperac, udana Bulić (1884. - 1965.)

Slika 29

Obitelj Marina Šperca [Zagreb, Sloven Mosettig, osobni arhiv] s lijeva na desno, gore: Maja (1957.), Nađa (1931.), Milan (1923. - 1988.), Julka (1933.), Marinka (1954.), Petar (1927. - 2006.); dolje: Feđa (1958.), Helga (1953.), Dobrila (1902. - 1994.), Nikša (1961.), Marin (1898. - 1978.)

Matične knjige

Split, Državni arhiv

Vranjic i Solin

Knjiga krštenih, MK 144 (1653. - 1695.)
Knjiga vjenčanih, MK 144 (1665. - 1676.)
Knjiga krštenih, MK 145 (1699. - 1765.)
Knjiga rođenih, MK 146 (1825. - 1830.)
Knjiga rođenih, MK 147 (1831. - 1833.)
Knjiga rođenih, MK 148 (1834. - 1846.)
Knjiga rođenih, MK 149 (1846. - 1854.)
Knjiga umrlih, MK 150 (1825. - 1834.)
Knjiga umrlih, MK 151 (1834. - 1853.)
Knjiga rođenih, br. V (1.) (1854. - 1869.)
Knjiga rođenih, br. 2 (1870. - 1886.)
Knjiga rođenih, br. 3 (1886. - 1893.)
Knjiga umrlih, br. III (1853. - 1867.)
Knjiga umrlih, br. IV (1867. - 1888.)
Knjiga vjenčanih, br. VI (1858. - 1888.)

Split, Župa svetoga Dujma, Stare matice

Knjiga krštenih, MK 18, sv. XVIII (1819. - 1826.)

Split, Župa svetoga Dujma

Knjiga rođenih, MK 48, sv. VI (1849. - 1853.)
Knjiga rođenih, MK 50, sv. VIII (1857. - 1861.)
Knjiga vjenčanih, MK 54, sv. II (1833. - 1851.)
Knjiga umrlih, MK 62, sv. VII (1851. - 1855.)
Knjiga umrlih, k. XII (1871. - 1874.)
Knjiga umrlih, k. IX (1858. - 1864.)
Knjiga umrlih, k. XIII (1875. - 1877.)

Split, Župa svetoga Petra

Knjiga rođenih, sv. 7 (1889. - 1892.)
Knjiga rođenih, sv. 8 (1892. - 1895.)
Knjiga umrlih, k. VIII (1891. - 1896.)
Knjiga umrlih, k. IX (1896. - 1904.)

Split, Župa svetoga Križa

Knjiga rođenih, MK 83, sv. VIII (1851. - 1854.)
Knjiga rođenih, k. XV (1871.-1875.)
Knjiga rođenih, k. XVI (1876. - 1878.)
Knjiga rođenih, sv. 6 (1878. - 1884.)
Knjiga umrlih, k. XIV (1880. - 1889.)
Knjiga umrlih, k. XVI (1891. - 1895.)
Knjiga umrlih, k. XVII (1895. - 1898.)
Knjiga umrlih, k. XVIII (1898. - 1900.)

Knjiga umrlih, k. XIX (1900. - 1904.)

Kaštel Štaflić

Knjiga rođenih i krštenih, sv. V (1882. - 1903.)

Zadar, Državni arhiv

Vranjic i Solin

Knjige vjenčanih, broj: 1439 (1825. - 1830.); 1440 (1831. - 1834.); 1441 (1834. - 1852.) i 1442 (1852. - 1857.)

Kaštel Kambelovac

Knjiga vjenčanih, k. 400 (1825. - 1908.)

Kaštel Stari

Knjiga rođenih, k. 409 (1834. - 1853.)

Split, Nadbiskupski arhiv, Splitska nadbiskupija, Splitska biskupija

Vranjic i Solin

Knjiga rođenih, br. 1 (1768. - 1803.)
Knjiga rođenih, br. 2 (1812. - 1840.)
Knjiga umrlih, br. 8 (1742. - 1803.)
Knjiga umrlih, br. 9 (1803. - 1813.)
Knjiga umrlih (1812.-1840.) i vjenčanih (1812. - 1840.), knjiga br. 10

Split, Župa svetoga Petra

Knjiga vjenčanih (parice), (1817. - 1941.)
Knjiga umrlih (parice), (1891. - 1913.)
Knjiga umrlih (parice), (1914. - 1941.)

Split, Župa svetoga Križa

Knjiga umrlih (parice), (1883. - 1900.)
Knjiga umrlih (parice), (1901. - 1918.)
Knjiga umrlih (parice), (1919. - 1941.)

Rijeka, Matični ured

Knjiga umrlih (1888. - 1931.)

Solin, Matični ured

Knjiga rođenih, br. 4 (1893. - 1904.)
Knjiga umrlih, br. 5 (1888. - 1904.)
Knjiga rođenih (1905. - 1914.)
Knjiga umrlih (1905. - 1941.)

Split, Matični ured

Knjiga umrlih (1904. - 2006.)

Kaštel Novi, Župni ured svetoga Petra

Knjiga rođenih, br. III (1782. - 1812.)

Stanje duša, k. 69 (1827. - 1897.)

Solin, Župni ured Gospe od Otoka

Stanje duša (1891. - 1920.)

Stanje duša (1921. - 1950.)

Trogir, Župni ured svetoga Lovre

Knjiga rođenih, k. X.-a (1826. - 1836.)

Knjiga vjenčanih, k. IV (1825. - 1857.)

Umag, Župni ured Uznesenja Marijina

Knjiga rođenih (1813. - 1840.)

Knjiga vjenčanih (1813. - 1840.)

Knjiga umrlih (1840. - 1850.)

Literatura

- B. Biasoletto 1841 Bartolomeo Biasoletto, *Relazione del viaggio fatto nella primavera dell'anno 1838 dalla maestà del re Federico Augusto di Sassonia nell'Istria, Dalmazia e Montenegro*, Trieste 1841.
- B. Biasoletto 1842 Bartolomeo Biasoletto (preveo Eugen von Gutschmid), *Reise Seiner Majestät des Königs Friedrich August von Sachsen durch Istrien, Dalmatien und Montenegro im Frühjahr 1838*, Dresden 1842.
- F. Bulić 1898 Frane Bulić (potpisano: La Redazione), *Il nuovo Museo Archeologico a Spalato*, *Bullettino di archeologia e storia dalmata XXI*, Split 1898, 226-228.
- F. Bulić <1919> Frane Bulić, *Bruno Sperani: Ricordi della mia infanzia in Dalmazia*. Milano A. Vallardi 1915 (*Pubblicata li 5 Marzo 1915*), *Bullettino di archeologia e storia dalmata XXXVIII/1915*, Split <1919>, 135-144.
- N. Cambi 2000 Nenad Cambi, *Imago animi*. Antički portret u Hrvatskoj, Split 2000.
- A. Duplančić 1999 Arsen Duplančić, *Crkve kraljice Jelene u Solinu*, Split 1999.
- E. Fonda 2000 Edda Fonda, *Il percorso umano e letterario di Beatrice Speraz in arte Bruno Sperani*, *Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria C (XLVIII)*, Trieste 2000, 319-351.
- I. Grubišić 2008 Ivan Grubišić, *Vjenčanja u Vranjicu od 1665. do 1676. godine*, *Tusculum 1*, Solin 2008, 125-158.
- M. Ivanišević 2004-2005 Milan Ivanišević, *Solinski prostor u austrijskim geodetskim mapama 1-8*, *Solinska kronika*, 117-124 (XI), Solin 5.6.2004-15.1.2005.
- M. Jačov 1992 Marko Jačov, *Le missioni cattoliche nei Balcani durante la guerra di Candia (1645-1669)*, II, Città del Vaticano 1992.
- L. Katić 1953 Lovre Katić, *Naseljenje današnjeg Solina*, Četiri priloga historiji grada Splita XVII i XVIII stoljeća, Split 1953, 85-101.

- L. Katić 1955 Lovre Katić, *Solin od VII do XX stoljeća*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 9, Split 1955, 17-91, 309-311.
- D. Kečkemet 1969 Duško Kečkemet, *Ivan Rendić. Život i djelo*, Supetar 1969.
- D. Kečkemet 1994 Duško Kečkemet, *Splitsko groblje Sustipan*, Split 1994.
- A. Kudrjavcev 1977 Anatolij Kudrjavcev, *Uspomene na djetinjstvo*, Slobodna Dalmacija 9881 (XXXV), Split 8.1.1977, 7.
- L. Maschek 1871; 1872; 1876 Luigi Maschek, *Manuale del Regno di Dalmazia, I (1871); II (1872); VI-VII (1876-1877)*, Zadar 1871.; 1872.; 1876.
- M. Matijević 1995 Marko Matijević, *Povratak hermi*, Solinska kronika 9 (II), Solin 15.5.1995, 6.
- M. Matijević 2003 Marko Matijević, *Gospin otok Solin*, Solin 2003.
- M. Matijević – M. Domazet 2006 Marko Matijević – Mladen Domazet, *Solinska svakodnevnica u osvit novoga doba*, Solin 2006.
- I. Mirnik 1981 Ivan Mirnik, *Mijat Sabljar u Solinu i Vranjicu god. 1854*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 75, Split 1981, 209-240.
- Z. Mužinić 1989 Zdravko Mužinić, *Bulić, Vinka*, Hrvatski biografski leksikon 2, Zagreb 1989, 484.
- G. Nicodemi 1930 Giorgio Nicodemi, *Bignami, Vespasiano*, Enciclopedia Italiana di Scienze, Lettere ed Arti 6, Roma 1930, 996.
- G. Novak 1965 Grga Novak, *Povijest Splita, III (od 1797. god. do 1882. god.)*, Split 1965.
- H. P. L'Orange 1931 Hans Peter L'Orange, *Die Bildnisse der Tetrarchen*, Acta Archaeologica II, 1, Copenhagen 1931, 29-52.
- S. Piplović 2003 Stanko Piplović, *Graditelj Ante Bezić*, Ante Bezić 1849-1906., Split 2003, 17-24, 39-42, 58-71 (izložba u Muzeju grada Splita 5.-20. svibnja 2003.).
- G. Praga 1924 Giuseppe Praga, *Beatrice Speraz*, La Rivista Dalmatica VII; II, Zadar 1924, 65-67.
- K. Prijatelj 1959 Kruno Prijatelj, *Splitski slikari XIX stoljeća*, Split 1959.
- K. Prijatelj 1962 Kruno Prijatelj, *Juraj Pavlović*, Split 1962.
- B. Radica 1931 Branko Radica, *Novi Split*, Split, 1931.
- V. Šperac (Bruno Sperani) 1915 Vica Šperac (književno ime Bruno Sperani), *Ricordi della mia infanzia in Dalmazia*, Milano 1915 (drugo izdanje: Milano 1923).
- M. Vicelja 1998 Marina Vicelja, *Glavan, Mate*, Hrvatski biografski leksikon 4, Zagreb 1998, 727.

Summary

Ivan Grubišić

The Šperac Family of Solin

Key words: Vranjic, Solin, Split, clan of Šperac (formerly Pletikosić and Pare)

The paper studies the clan of Pletikosić of Vranjic. It was mentioned for the first time in 1655. Since 1738, they have been nicknamed Pare, which subsequently was accepted as a family name. Since 1819 they have been nicknamed Šperac, also to be accepted as a family name. The clan lived in Vranjic, Solin and Split. In Vranjic and Solin they exist no more, whereas in Split presently lives the last male descendant, born in 1958.